Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 5 (1707) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 29 СТУДЗЕНЯ 1989 г. ЦАНА 20 зл.

МОЛАДА — СУЧАСНА — НА-БЕЛАРУСКУ

БОНДА — БОНДА АГУЛЬНАЙ СПРАВЫ

Калі збоку паглядзець на газеты беларускі рок-гурт, дык лёс яго можа здацца засыпаным ружамі: пачынаючы з 1986 года, цяжка нават пералічыць газеты, якія друкавалі рэцэнзіі, напісаныя з захапленнем пра „Бонду" і яе канцэрты (дастаткова сказаць, што гэта былі выданні на беларускай, польскай, літоўскай, балгарскай, рускай, англійскай мовах). Да таго ж, гэта адзін з нямногіх маладзёжных калектываў на Беларусі, які за сваю музыку атрымлівае грошы. (Раней жа, калі манаполію на канцэртную дзейнасць трымала філармонія, гэтага і ўявіць было немагчыма — усё маладзёжнае лічылася самадзейным, не вартым сур'ёзнай увагі).

І ўсё ж давайце паглядзім на лёс „Бонды" пільней. Возьмем пад увагу хоць бы тое, што пачатак гэтага рок-гурта сягае аж у 1982 год (яго стварылі студэнты Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута). Значыць, добрых чатыры гады (не лічачы папярэдняга супрацоўніцтва Янкі Маркава і Сяржука Кныша) выпадаюць з гэтага „шчаслівага лёсу"?

Сёй-той скажа: „Ну і што? Відаць, не адразу ў хлопцаў атрымалася". Але ж не: яшчэ з тых часоў памятаюцца баявікі „Бонды": „Месца пад сонцам", „Тата мае рацыю", „Песня падарожніка"... Першыя беларускія супер-хіты.

Так што не варта згладжваць цяперашнімі дасягненнямі вострыя шыпы біяграфіі рок-музыканта пачатку 80-х. І лёс „Бонды", і гісторыя беларускага року пачыналіся зусім няпроста.

Тады, у пачатку 80-х, іх было толькі двое — „Мроя" і „Бонда". А яшчэ было рэстаранна-вясельнае лабства і процьма „рокераў пад касцьці", якія альбо жылі з англамоўнай рок-класікі, альбо фатаграфавалі даволі сталую ўжо ленінградскую ці эстонскую школу рока.

На першыя поспехі не зважалі сродкі масавай інфармацыі, але яны бударажылі моладзь. Яна пачала верыць, што беларускі рок павінен быць менавіта такім. І вось з асяроддзя гэ-

(Працяг на стар. 3)

БЯРЭЗНІК ЗІМОЮ. Фота Янкі Целушэцкага.

ХРОНІКА

СНЕЖАНЬ 1988 г.

5.12. — Беласток наведаў выдатны беларускі паэт, галоўны рэдактар „Літаратуры і Мастацтва" Анатоль Вярцінскі. Госць з Мінска сустрэўся з працаўнікамі ГП БГКТ, з рэдакцыяй „Нівы", наведаў Гайнаўку і беларускі ліцэй. На наступны дзень пабываў у пачатковых школах у Орлі і Пашкоўшчыне.

8.12. — У гасцях у ГП БГКТ пабывалі прадстаўнікі кніжнага гандлю з Гродна. У размове былі закрануты праблемы кнігаабмену паміж Беласточчынай і Гродзенскай вобласцю.

21.12. — Члены Прэзідыума ГП сустрэліся з праф. Уладзіславам Сэрчыкам, старшынёю Камісіі навукі, асветы і культуры Ваяводскай рады нарадовай. У гутарцы закрануты былі праблемы, з якімі сутыкаецца БГКТ і беларускае асяроддзе на Беласточчыне пры рэалізацыі сваіх нацыянальных памкненняў. Выдатны вучоны-гісторык і грамадскі дзеяч праф. У. Сэрчык з'яўляецца адным з нешматлікіх прадстаўнікоў польскай інтэлігенцыі, якія імкнуцца наладзіць нармальныя суадносіны паміж польскім і беларускім насельніцтвам на Беласточчыне ва ўсіх галінах грамадскага жыцця.

Ян Максімюк

Жадаю ладу ў жыцці, а ў працы — плёну

ГУТАРКА З УЛАДЗІМІРАМ КАЗБЕРУКОМ — НАВУКОВЫМ СУПРАЦОЎНІКАМ ІНСТЫТУТА ЛІТАРАТУРЫ АКАДЭМІІ НАВУК БССР.

— Вы некалькі гадоў не былі ў Польшчы. Якія ўражанні пакінулі ў Вас апошнія паездкі ў ПНР?

— У 1988 г. я быў у ПНР двойчы: у канцы чэрвеня, калі я прымаў удзел у міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 30-годдзю літаратурнага аб'яднання „Белавежа", і ў канцы верасня ў сувязі з адкрыццём помніка на магіле Алеся Гаруна. Абодва разы мой побыт быў вельмі кароткі. Для нейкіх канкрэтных назіранняў я практычна не меў ніякіх рэальных магчымасцей. Але я заўважыў — і гэта мяне моцна ўсцешыла, — што ў грамадскім беларускім руху з'яўляюцца новыя дзеячы, новыя імёны, новыя актывісты. Гэтым самым БГКТ даказвае сваю жыццёвасць і дынамізм.

З культурна-грамадскага жыцця мяне асабліва ўразіла настойлівасць кіраўніцтва БГКТ у справе збору сродкаў і разгортвання будаўніцтва Беларускага музея ў Гайнаўцы. Я сабе ўяўляю, з якой пашанай калісьці нашчадкі будуць гаварыць пра арганізатараў і кіраўнікоў будаўніцтва. І адначасова словы найглыбейшай павагі хачу адрасаваць тым, хто так настойліва заняўся пошукамі магілы Алеся Гаруна і ўвекавечыў яго памяць помнікам. Гэтымі справамі можна па-сапраўднаму ганарыцца.

Магу яшчэ сказаць, што заўсёды вялікае ўражанне на мяне робяць тыя змены, якія адбываюцца і ў Беластоку, і ў Бандарах. На вёсцы — новыя хаты, сучасныя салідныя дарогі, пра якія калісьці ніхто б і марыць не мог. Бадай найменш, калі не памыляюся, змянілася цэнтральная вуліца Міхалова, у якім я вучыўся ў 1934/1935 навучальным годзе.

— Вы ўдзельнічалі ў міжнароднай канферэнцыі, прысвечанай 30-й гадавіне „Белавежы". Што маглі б сказаць аб гэтай канферэнцыі?

— Сам па сабе факт, што „Белавежа" разам з БГКТ і Варшаўскім універсітэтам маглі арганізаваць міжнародную навуковую канферэнцыю, — пераканаўчае сведчанне поспехаў і здзяйсненняў аб'яднання, яго дынамізму. Каб не было здзяйсненняў, то не было б і асновы для канферэнцыі. У той жа час гэта была аказія сур'ёзна паразважаць не толькі аб пытаннях, якія маглі б датычыць або цікавіць адных „белавежцаў", але і аб шырокіх праблемах беларуска-польскіх культурных, літаратурных і гістарычных сувязей, што і было зроблена.

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАРУСКІ ДРУК (III)

АМЕРЫКА, ЯКАЯ ТЫ?

Заканчваючы свае інфармацыі аб беларускім друку ў ЗША, хачу падкрэсліць, што тое, што друкуецца ў Амерыцы на беларускай мове, — гэта вынік выключнай ахвярнасці беларусаўаўтараў і беларусаў-друкароў. Як у Польшчы, так і ў Амерыцы на беларускім друкаваным слове не заробіш. Наадварот, трэба да яго дакладваць, датаваць, успамагаць. Я ўжо гаварыў, што беларускіх кніг амерыканская дзяржава не датуе. Праўда, было некалькі выключэнняў. Наколькі мне вядома, двухтомная граматыка „Беларуская мова" Валянціны Пашкевіч фінансавалася нейкай фундацыяй. Аднак гэта выключэнне. Увогуле беларускае кнігадрукаванне ў ЗША мае прыватны характар. Калі, скажам, возьмем пад увагу тое, што друк „Беларускага календара" ў Беластоку каштуе некалькі мільёнаў злотых, якія, дарэчы, дае нам Народная Польшча, дык напрошваецца пытанне: адкуль бяруць амерыканскія беларусы грошы на выданне беларускіх кніг, тым болей, што ўсе паслугі, у тым ліку паслугі друкарскія, у Амерыцы вельмі дарагія?! Адказ просты: з уласнай кішэні. І тут кожны напэўна зробіць вывад аб тым, што беларусы ў Амерыцы вельмі багатыя, калі яны маюць магчымасць фінансаваць выданне кніг. Не ведаю, як ступень заможнасці беларусаў выглядае ў параўнанні з іншымі этнічнымі групамі, асабліва ў параўнанні з карэннымі амерыканцамі. Аднак, у параўнанні з намі амерыканскія беларусы, несумненна, багацейшыя і гэта пазваляе ім на высакародныя акты, звязаныя з друкам беларускага слова. Тут, аднак, прыходзіць мне ў галаву адна рэмінісцэнцыя. Як вядома, чым багацейшы чалавек, тым ён скупейшы. Скупасць узрастае ў чалавека таксама разам з надыходам старасці. Амерыканскія свядомыя беларусы — гэта людзі наогул пажылога ўзросту. І нягледзячы на гэта, яны не страцілі альтруістычнай здольнасці ахвярнічаць у карысць роднага слова. Я не змог бы адказаць на пытанне, колькі ўсіх беларускіх кніг было выпушчана ў ЗША пасля вайны. Для такога адказу не хапае мне пакуль што дакладных дадзеных. Прагну прывесці тут толькі загалоўкі некаторых кніг, якія знаходзяцца ў маёй бібліятэцы. Вось яны: Янка Купала „Спадчына" (1955), Максім Багдановіч „Вянок паэтычнае спадчыны" (1960), Якуб Колас „Новая зямля" (1958), Якуб Колас „Сымон-музыка" (1955), Якуб Колас „У палескай глушы" (1957), Янка Купала „Тутэйшыя" (1953), Максім Гарэцкі „Зборнік твораў" (розныя гады), Язэп Малецкі „Пад знакам пагоні" (1976), Станіслаў Станкевіч „Беларуская падсавецкая літаратура першай паловы 60-тых гадоў" (1976), Станіслаў Станкевіч „Янка Купала" (1982), Плятон „Політэя" (пераклаў Ян Пятроўскі, 1981), Рыгор Крушына „Вячорная лірыка" (1963), Яўген Калубовіч „Айцы БССР і іхны лёс" (1985), „Сказ пра Лысую гару" (1985), Аляксандра Саковіч „У пошуках праўды" (1986), Масей Сяднёў „Раман Корзюк" (1986). Бадай што найбольш выдзяляюцца тэхнічным узроўнем і навуковым апрацаваннем кнігі твораў Алеся Гаруна, Наталлі Арсенневай і Алеся Салаўя.

Доказам тытанічнай працы з'яўляецца кніга Вітаўта Кіпеля і Зоры Кіпель „Янка Купала і Якуб Колас на Захадзе" (1985), у якой падабрана ўсё тое, што звязана з гэтымі класікамі ў заходніх краінах. Названыя мною кнігі складаюць толькі частку ўсяго таго, што да гэтай пары апублікавана ў ЗША па-беларуску. У будучым намерваюся падрыхтаваць некалькі публікацый, прысвечаных лёсам беларускай прэсы і беларускаму кнігадрукаванню на Захадзе, у якіх пастараюся больш дэталёва прадставіць факты, звязаныя з беларускай кніжкай у Заходняй Германіі, Англіі, Канадзе, ЗША і іншых краінах. Думаю, што такія апрацоўкі занярэчаць тым, хто лічыць, што беларуская эміграцыя прысвяціла сябе выключна палітычнай антысавецкай дзейнасці.

На маю думку, беларускае кнігадрукаванне ў ЗША з'яўляецца доказам служэння роднаму слову, папулярызацыі беларускай літаратуры, клапатлівасці за лёс беларускай нацыянальнай свядомасці. Дзякуючы такім матывацыям і характару, удалося захаваць беларускую эміграцыю як беларускую і прадухіліць — як гэта было раней — яе далучэнне да эміграцый рускай або польскай, што абазначала б для яе нацыянальную смерць.

Алесь Барскі

Бухгалтар Яніна Габрусевіч рыхтуе даныя для ЭВМ.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

— Наша дружба з сельгаскаапературам „Белута" пад Варшавай, — апавядае намеснік старшыні калгаса імя Варанецкага Гродзенскай вобласці Эдуард Юроўскі, — пачалася з калектыўнага падрада. Дабіцца вялікіх канчатковых вынікаў было б немагчыма, каб не сябры з Польшчы. Мы атрымалі ад іх насенне высокабялковых рапсу, гароху і кармавых бабоў. Гэтыя культуры прыжыліся на нашых землях і далі надзвычай вялікі ўраджай.

Калгас перайшоў на хозразлік. Таму трымаць лішнюю тэхніку стала не рэнтабельна. Вось тады і нарадзілася ідэя абмяняць яе на дэфіцытную пакуль што ў нашай рэспубліцы электроніку. З яе дапамогаю можна аператыўна і кампетэнтна „ўмешвацца" ў вытворчасць. Электроніка адразу вызваліла дзесяткі спецыялістаў, аблегчыла працу.

— Калі раней на апрацаванне даных аўтапарка мне даводзілася затрачваць месяц, — з радасцю апавядае бухгалтар аўтапарка Яніна Габрусевіч, — то з дапамогаю ЭВМ я з гэтай работай спраўляюся за чатыры гадзіны.

У гаспадарцы пачынаюць уводзіць разлік даных трактарнага парка, аптымальных рацыёнаў і севаабаротаў.

Сяброўская сувязь паміж польскім гаспадарчым кааператывам „Белута" і калгасам імя Варанецкага з кожным днём павялічваецца. У гэтым годзе паміж гаспадаркамі праведзены абмен тавараў на суму 150 тысяч рублёў.

Тэкст і фота Уладзіміра Малашкевіча

СПАТКАННЕ НАСТАЎНІКАЎ

Настаўнікі беларускай мовы Гайнаўшчыны спаткаліся на метадычнай канферэнцыі ў Нарве 12 снежня 1988 г. Звычайна практычная частка канферэнцыі — урок беларускай мовы. Яго вяла ў V класе доўгагадовая настаўніца Ала Якубоўская. Потым пры гарбаце з ласункамі настаўнікі абмяркоўвалі ўрок. Ужо сама тэма была цікавая: „Мудрасць беларускага народа на прыкладзе казкі „Стралец і рыбак", прыказак і прымавак" У сваіх выказваннях настаўнікі падкрэслівалі больш за ўсё змястоўнасць урока, актыўнасць дзяцей, уменне настаўніцы дасканала кіраваць ходам заняткаў, трапнае выкарыстанне шматлікіх дапаможнікаў, падборку матэрыялу да тэмы. Настаўніца звяртала ўвесь час вялікую ўвагу на правільнае вымаўленне дзяцей, дапамагала групам, якія мелі цяжкасці з практыкаваннем. Часта выкарыстоўвала раней здабытыя веды, паглыбляючы іх і на гэтым уроку. Дзеці пазналі шмат цікавых прыказак, да якіх зводзілася цэлая ідэя ўрока: „Усё працай славіцца", „Праца — усяму аснова". Так што тэма ўрока была вельмі каштоўная, асабліва калі прыняць пад увагу, што не праца, а гонка за грашом робіцца сёння асновай жыцця... Урок гэты быў высока ацэнены прысутнымі на канферэнцыі настаўнікамі і намеснікам дырэктара нараўскай школы Алінай Асташэўскай.

Апрача метадычнай часткі, была і другая, не менш цікавая. Карыстаючыся нагодай спаткання, настаўнікі падзяліліся сваімі заўвагамі на тэму праграмы, падручнікаў, цяжкасцей з прыцягненнем дзяцей да навучання роднай мовы.

Новая праграма абавязвае ад мінулага года. Да VI класа яна не змянілася ў адносінах да папярэдняй. У VII і VIII класах праграма зусім не супадае з падручнікамі (нашымі). Горш (я не ведаю савецкіх падручнікаў, але гэта падкрэслівалі тыя, што ведаюць іх), што творы з савецкага падручніка ўпісаныя ў праграму зусім па-парадку... Трэба як найхутчэй прывезці адтуль падручнікі, бо дзеці развучаюць у старэйшых класах чытаць!

Настаўнікі выказалі заўвагу, што цяжка пасля першага года навучанне ўспрымаецца дзецьмі падручнік для III класа з увагі на яго дробненькі друк і даволі доўгія тэксты.

Усімі ўдзельнікамі канферэнцыі асабліва была падкрэслена на школьнасць прынцыпу добраахвотнасці навучання роднай мовы. Былі закрануты і іншыя праблемы — конкурсаў, пабудовы музея, міжшкольных спатканняў. На заканчэнне настаўнікі сабралі 3 тыс. злотых на Беларускі музей у Гайнаўцы. **Г. Т.**

АХВЯРНАСЦЬ

НАСТАЎНІКАЎ, БАЦЬКОЎ, ВУЧНЯЎ...

Настаўнікі, бацькі і вучні Беларускай пачатковай школы № 3 у Бельску, а таксама настаўнікі, бацькі і вучні Беларускага ліцэя імя Тарашкевіча з вялікай ахвярнасцю прыступілі да пабудовы спартыўнай залы пры школе № 3, якая будзе служыць і ўсяму гораду.

Да 22 кастрычніка 1988 года ўсе гэтыя людзі дабравольна, са сваёй кішэні, уплацілі на гэтую пабудову 2 млн. 804 тыс. 566 зл. У пасобных пунктах гэта выглядае так: вучні школы № 3 за продаж макулатуры, лому і за пасадку лесу зарабілі і ўплацілі 682 966 зл. Вучні ліцэя за пасадку лесу і за ОГП зарабілі і ўплацілі 58.700 зл. Настаўнікі школы № 3 з заробкаў сваіх уплацілі 157 000 зл., а настаўнікі ліцэя — 31.900 зл. Бацькі школы № 3 уплацілі 1 млн.480 тыс. зл., а бацькі ліцэя — 348 тыс. зл. Прыпомнім, што дабравольныя ўплаты прадпрыемстваў, аб чым мы пісалі ў 47 нумары „Нівы" ад 22 кастрычніка 1988 г. дасягаюць 1 млн. 834 тыс 685 зл. Настаўнікі, бацькі і вучні, як бачым, унеслі на амаль што 1 млн. зл. больш, чым усе іншыя спомненыя ахвяравальнікі.

...І КАЛЯДНІКАЎ

Група дзяўчат і хлопцаў з Тыневіч — Ёля Франкоўская, Жэня Петрышык, Ян Данілюк, Віктар Садоўскі, Андрэй Селівонюк, Андрэй Астапкевіч, Уладзімір Леўчук, Славамір Леўчук, Юрка Дудзіч і Аляксей Ленчыцкі калядавалі на музей. Гэтая група моладзі яшчэ перад Калядамі дамовілася паміж сабою аб гэтым. І вестку такую пусцілі па вёсцы. Жэня Петрышык, шматгадовая настаўніца ў Ласінцы, ад новага школьнага года настаўніца ў Беластоку, сказала нам, што ўсе сардэчна прымалі калядні каў, ніхто не адмовіўся. Найчасцей спяванымі калядкамі ў Тыневічах былі: „Раждзжаство Хрыстова", „Па ўсёму свету", „Восклікніте ангелы", „Нова радосць стала".

Пры нагодзе хочацца прыпомніць, што многія з калядні каў — дзеці слаўных „Тыневічанак". А ўсе разам — актыўныя ў розных формах беларускай дзейнасці ў вёсцы. Яны, між іншым, арганізавалі ў мінулым годзе маладзёжную тэатральную групу. Жадаем вам, маладыя беларусы, каб у новым годзе вы працавалі яшчэ больш плённа.

(вв)

БОНДА — БОНДА АГУЛЬНАЙ СПРАВЫ

(Працяг са стар. 1)

гай моладзі выйшаў яшчэ адзін аднадумец — „Магістрат". Паспрабавалі свае сілы і рускамоўныя „Блізняты". Разам гэтыя чатыры гурты пад кіраўніцтвам журналістаў газеты „Чырвоная змена" стварылі ў 1985 годзе рок-клуб. Гучнае імя „Нямігі" робіць у 1986-м першы прарыў скрозь мур забарон. І калі „Блізнятам" тады так і не дазволілі выступіць на яго адкрыцці, дык „Бонда" паказала сябе так удала, што праз некалькі тыдняў дае ўжо першыя канцэрты за межамі рэспублікі, запісвае на Літоўскім тэлебачанні (і атрымлівае першы ганарар за сваю творчасць) „Песню падарожніка":

Вазьмі заплечнік, компас
і бадзёрасць духу,
У шлях мы рушым разам,
пазабыўшы скруху.
Паветра прагна будзем піць
на золку.
Што ёсць на свеце лепей
за вандроўку?

Як усё пайшло гладка?! Ды каб так! Яшчэ аўтар першага артыкула пра „Бонду" ў „Чырвонай змене" не паспеў даслухаць усіх адрасаваных яму натацый клеркаў ад культуры, а тут яшчэ артыкул перадрукоўваюць у Літве (як на нацыянальнай, так і на рускай мовах з нагоды канцэртаў).

Не, распусцілася гэтая моладзь. Трэба забараніць „Бондзе" выступаць. Па-першае, не мае права самадзейны калектыў на назву, ёсць жа спецыяльныя інструкцыі, па-другое, як жа можна — з такой назвай — „Бонда" нейкая; відаць, бандыты самі ці ідэал іхні — амерыканскі Джэймс Бонд. Што, кажаце, старабеларускае слова? Усё зразумела: нацыяналісты паршывыя. Забараніць!

Ці трэба акцэнтаваць увагу на тым, чаму праз пэўны час сярод калег „Нямігі" стала меней аднадумцаў: „Блізняты" вырашылі скончыць свае беларускія эксперыменты, „Магістрат" разваліўся (каб праз два гады, у канцы 1988 г. узнікла адразу два „Магістраты", абодва са старой праграмай, але адзін, у Мінску, спяваў яе па-руску — газета „Знамя юности" назвала яго самазванцам, — а другі ж, у Магілёве, па-беларуску, абвінавачваючы сваіх калег у здрадзе.)

Стабільна трымалася толькі „Мроя" і „Бонда". І не проста стабільна, а паспяхова. Праўда, поспехі часам выходзілі бокам. Вось прэса адстаяла ў Беларускай філармоніі месца для АДНОЙ беларускай рок-групы. Узялі „Бонду". І як на зло (?!!) яе запісы (касеты ж распаўсюджваліся маланкава) надумала круціць „БіБіСі".

Хтосьці скеміў па-свойму: — Пацаны на Лондан працуюць.

І гэта быў не жарт, бо пад пагрозай апынулася не толькі мройнае месца ў філармоніі, але і студэнцтва. Пачаліся дапросы: — Адкуль у вас дарагія заходнія гітары?

Добра, што ўдалося даказаць факты неаднаразовых сібірскіх „канікулаў", дзе ўдавалася зарабіць на інструменты.

Студэнтамі яны засталіся, але засталіся і бесгаспадарчай, беспрытульнай, хоць і таленавітай рок-групай.

...Пакрысе набірала тэмп перабудова. Вось ужо і магчымасць ёсць выступаць не на пазычаным абсталяванні, а на штатным, вось ужо і платныя канцэрты дазволілі даваць, а потым, не адразу, „Бонда" змагла і сама грошы атрымліваць за сваю музычную працу.

Стаяць злева: Вячаслаў Корань, Янка Маркаў, Ігар Варашкевіч і Сяржук Краўчанка, сядзіць — Сяржук Кныш.

Удача? Але калектыў ужо стварыў каля чатырох рок-альбомаў, ніводзін з якіх яшчэ не бачыў свайго вінілавага ўвасаблення. Моладзь ведае дзесяткі песень калектыву, але ніхто не трымаў у руках яго пласцінкі. А пакаленні ж мяняюцца. Паспрабуй потым дакажы свайму малодшаму сябру, што ў 80-я гады ўсе шалелі па „Бондзе", па „Мроі", па „Магістраце", што была і думка, і энтузіязм, і талент, што была свядомасць. Фірма „Мелодыя" спіць. Яна перабудавалася, ганіць рок, але „Бондзе" ўжо давялося пачуць: „Вы хорошо играете, но не надо такую музыку петь по-белорусски. Либо давайте по-русски, либо оденьте сорочки, лапти и исполняйте фольклор". Спроба давесці, што яны і ствараюць сучасны гарадскі беларускі фальклор наткнулася на сцяну непаразумення.

Сябры „Бонды" спрабуюць выдаць яе дыск-міньён „Белая хваля" ў ЗША, але як толькі пра гэта паведамляе адна амерыканская радыёстанцыя, а потым з'яўляецца інфармацыя ў савецкіх газетах, „Бондзе" даводзіцца зноў трымаць адказ перад Мінгарвыканкамам: „Як вы пасмелі?" Вынікі: рок-гурт зноўку апынуўся без апаратуры. А з электрагітарамі без канцэртнай панарамы і студыі рабіць няма чаго.

Кожны з нас мае месца пад
сонцам,
Незалежна, хто ён і дзе.
Кожны з нас жыве з надзеяй
Растлумачыць уласны стан,
Каб на сэрцы стала меней
Недарэчных шэрых плям.

Пра гэта яны марылі ў сваіх песнях, калі іх абвінавачвалі ў беспадстаўным песімізме. Але нягледзячы на нягоды, думалі не толькі пра сябе. Вось як яны апяваюць, скажам, помнікі беларускай архітэктуры, крыніцы нацыянальнай свядомасці ў песні „Слуцкая брама":

Спазналі многа твае велічныя
сховы
Дабра і зла ліхую кругаверць.
Сябрам была ты шчаснаю
падковай,
А лютым ворагам абяцала
смерць.

„Слуцкая брама — я твой вартаўнік", — гучыць фінальная кода кампазіцыі.

На шчасце, перабудова многае ўсё ж памяняла ў жыцці. І калі ёсць яшчэ нейкія рэцыдывы тармажэння свядомай творчасці, яны ўжо не ўяўляюцца непралазным мурам. Хоць недзе перамагла рэакцыя, дык ёсць перамогі і ў маладзёжнага беларускага рок-руху. Тая ж „Бонда" ўжо мае аж два каларытных плакаты, выдадзеных якасным афсетным друкам, запісала шэраг тэлеролікаў, зрабіла відэакліп для Цэнтральнага тэлебачання паводле антысталіноўскай песні „Ура!!!"

Сёння „Бонда" — гэта амаль нязменны склад Янкі Маркава (гітара), Сяржука Кныша (барабаны, тэксты), Ігара Варашкевіча (спеў, губны гармонік, кампазіцыя), Вячаслава Кораня (гітара), Сяржука Краўчанкі (бас) і Георгія Воўчака (акардэон).

„Бонда" крочыць далей з новымі ідэямі, спадзяваннямі і перамогамі. Толькі адно застаецца нязменным — адчуванне радзімы.

Вітаўт Мартыненка

ПЕРШЫ КОЛАС

„Хоць зернейкі засохшыя б былі..."
М. Багдановіч

Прысвячаю „Ніве"

**На шыбах заблішчэў бялюткі шрон,
А за вакном рыпіць па снегу полаз,
А я чакаю прагна лета светлых дзён
І Першы ў полі ўрадлівы Колас.**

**Хаця віхуры снегу намялі,
Засыпалі сады, як перад сконам,
Крыніцы, усё ж, абудзяць сон зямлі
Вады сваёй срабрыстым пераззонам.**

**Нямала пройдзе недарэчных сноў,
Пакуль пад снегам зберагуць свае
парасткі нівы
І зерне ажывіць з-пад усіх ільдоў
Вясны зялёнай подзьмух клапатлівы.**

**І вось тады, як спеўны гімн зямлі
Пад небам жаўрука ўславіць голас,
Над рэчкай зашумяць задумай
тапалі, —
У полі Першы вырасце нам Колас.**

**І будзе ён — найлепшы з маладых —
Красой сваёй між каласоў адменны —
Для прыкладу другім на нівах
залатых
У полі Першы Ён — Благаславенны.**

**Тут продак мой баразнамі хадзіў,
Дзе жаўрукі яго заваражылі звонка,
І я сама ад гэтых шчодрых ніў,
Дзе васілёк і белая рамонка.**

**Бо я сама ад гэтых родных ніў,
Дзе шчасце першае спаткаць мне
давялося,
Дзе досвіткам спявае сярод жніў
З паклонамі жытнёвае калоссе.**

**І дзе б я ні была сярод чужых краін,
Усюды помніць буду Першы ў полі
Колас
І славіць яго будзе шчыры ўспамін
І песняю душы мой голас...**

Алёна Шарэпа-Лапіцкая
Мінск

* * *

Я адчуваю сам сябе
Нібы у нейкай змове:
Я не магу пра Беларусь
Пісаць на іншай мове.

Нібы не вершы я пляту,
А без гармат і танкаў
На мову родную вяду
Шарэнгі акупантаў.

Нібы не проста над радком
Апоўначы мудрую —
Безабаронны матчын дом
З хаўруснікам рабую!

О, мова шчодрая дзядоў,
Не саступі нікому
Ні сёл сваіх, ні гарадоў
Ні зор, ні крыгалому;

Усё, што бачыш прад сабой —
Жыты, суніцы, вежы —
Усё тваё табе адной
Да скону дзён належыць!

Аберагай жа дзень за днём.
Гадуй святыя словы,
І пойдуць пылам і агнём
Усе у свеце змовы!

1966-1970

Іван Ласкоў, Якуцк (РСФСР)

Вандроўкі па роднай зямлі

(Заканчэнне)

ВАНДРАВАННЕ ПРАДАЎЖАЕЦЦА

Пры ўездзе ў Стрыкі стаіць каплічка з 1911 г., якую стрыкаўцы называюць святым Янам. Калісьці на тым месцы стаяла драўляная фігура св. Іаана Хрысціцеля, велічынёю ў рост чалавека. Пэўна паходзіла яна з часоў уніі. Сярод жыхароў Стрыкоў жыве памяць аб здарэнні, звязаным з фігурай св. Іаана.

Аднойчы з Бельска ў Стрыкі ехаў царскі прыстаў, каб сцягнуць з жыхароў падаткі. Не даехаў, аднак, ён спакойна ў сяло. Іаан перапужаў яго коней. Якраз насупраць фігуры яны панеслі прыстава. Ён, ледзь выратаваўшыся, потым строга загадаў фігуру св. Іаана скінуць з пастумента і закапаць на месцы, якое вяскоўцы называлі „шчурэўскія могілкі“. Здарэнне гэта мела месца ў палове XIX ст. і было яно, можна сказаць, адным з апошніх актаў расправы царскага ўраду над праявамі уніяцтва на Беласточчыне.

Фігуру ніколі не адкапалі. А на „шчурэўскіх могілках“ ад тае пары ноччу паказваецца з'ява ў белым. Той мае шчасце яе ўбачыць, хто моцна верыць у яе існаванне...

Назва „шчурэўскія могілкі“ паходзіць ад прозвішча гаспадара Шчурэўскага, за пляцам якога тыя могілкі былі. Гісторыя „шчурэўскіх могілак“ сягае далёка ў глыб мінулага. Ужо толькі некалькі намагільных камянёў выглядае з-пад зямлі, і толькі на адным з іх відаць яшчэ досыць выразна высечаны крыж.

Традыцыя такіх крыжоў сягае перыяду Кіеўскай Русі. Няўжо гэтым могілкам 800, а мо больш гадоў? Гэтае пытанне хвалюе. І што яшчэ больш хвалюе? У якую пару не зайсці на „шчурэўскія могілкі“, заўсёды над тым каменем ляжаць свежыя кветкі і галінкі яліны, а ўначы часам можна ўбачыць, як з могілак праблісквае невялікі агеньчык.

Але вернемся да каплічкі. Была яна пабудавана ў 1911 г. стрыкоўскай моладдзю. Галоўным ініцыятарам пабудовы быў Ануфрый Шымковіч. Сын Ануфрыя, Іван, і сёння жыве ў Стрыках. Ён таленавіты мастак-жывапісец. Не адну царкву на Беласточчыне ўпрыгожваюць яго іконы і малюнкі. Іван Шымковіч малюе таксама краявіды, партрэты і робіць копіі карцін вядомых мастакоў. Ён — самавук, таму яго мастацтва простае, як душа нашага чалавека, а разам з гэтым па-свойму дасканалае.

Стрыкі з іх людзьмі і гісторыяй — вельмі цікавае сяло. Таму, каб бліжэй іх спазнаць, трэба сюды прыбыць не адзін раз. А цяпер, што ж, пара ўжо далей падавацца.

...Зямліца наша родная, ты нас

(Працяг на стар. 7)

Свойскія малюнкі

Хата ў Цялушках. Мал. У. Петрука.

ВЯСКОВЫЯ САМАЎПРАВЫ

У гміне Орля 25 салэцтваў. Некаторыя з іх малаактыўныя. Яны ў асноўным патрабуюць усяго ад гміны. Самі не выказваюць ніякай ініцыятывы. Надта важнай справай на вёсцы з'яўляецца выкарыстоўванне ўласнага грашовага фонду, а ў многіх жа вёсках гэтыя грошы не выкарыстоўваюцца, значыць, не прыносяць ніякай карысці. Нядобрая гэта з'ява, калі солтыс толькі паўтарае: „гміна не зрабіла, гміна не дала“, а не праяўляе ніякай уласнай ініцыятывы. Значыць, што не трапна выбіраліся вясковыя самаўправы. Вось прыклад: большасць вясковых самаўправаў не выканала планаваных рамонтаў дарог, святліц, не купіла машын, не праклала тратуараў. У сувязі з гэтым на канец 1988 г. на іх рахунку ва ўсёй Арлянскай гміне асталіся нявыкарыстаныя некалькі мільёнаў злотых. Гэта „замарожаны капітал“, які, калі б быў пушчаны ў рух, прынёс бы гміне новыя дарогі, святліцы і т.п.

Есць пастановы Гміннага камітэта партыі, каб вёскі супольна рэалізавалі інвестыцыі і выкарыстоўвалі супольныя фонды. У выпадку Арлянскай гміны можа гэта быць дарога паміж Дыдулямі і Круглым, з якой маглі б карыстацца жыхары Дыдулёў, Круглага, Москаўцаў, Вулькі-Выганоўскай, Паўлінава і Чэхаў-Забалотных. На конце толькі гэтых вёсак знаходзіцца звыш 1 мільёна зл.

Вясною бягучага года запланавана пусціць аўтобус, які б ездзіў па трасе Бельск — Пашкоўшчына — Дыдулі — Круглае — Паўлінава — Чэхі-Забалотныя — Москаўцы — Вулька Выганоўская — Грыгораўцы — Малліннікі — Шэрні — Кашалі — Орля — Бельск. Хачу сказаць, што дагэтуль жыхары гэтых вёсак не мелі непасрэднага спалучэння з Орляй праз Бельск. Верым, што дырэкцыя ПКС у Бельску, нягледзячы на цяжкасці, адкрые гэтую аўтобусную лінію, ле вельмі чакаюць жыхары спомненых вёсак.

На пленуме Гміннага камітэта ПАРП стаяла таксама прапанова, каб вясковыя самаўправы ў грамадскім пачыне выканалі плугі для адгортвання снегу на сваіх дарогах. Ведаючы, як цяжка бывае зімою, гэтая думка варта падтрымкі. У пастановах пленума гаварылася таксама, каб вясковыя самаўправы адкрывалі новыя паслуговыя пункты, кіёскі і гэтак далей. Можна, напрыклад, ачысціць існуючыя сажалкі і закладаць гадоўлю рыб. Заданні, якія могуць выканаць вясковыя самаўправы, вельмі вялікія і самі вёскі могуць зрабіць для сябе вельмі многа.

Да перадавых вясковых самаўправаў у гміне Орля належаць: Орля, Рудуты, Крывяцічы, Кашалі. Гэтыя вёскі рацыянальна выкарысталі свае фонды для дабра ўсіх жыхароў.

Ян Кубаеўскі

Жадаю ладу ў жыцці, а ў працы — плёну

(Працяг са стар. 1)

Значным дасягненнем арганізатараў канферэнцыі я хацеў бы палічыць тое, што ў ёй удзельнічала моладзь. А гэта значыць, што ў сучаснага, вельмі заслужанага актыву БГКТ і ў „белавежцаў“ расце змена, зацікаўленая справамі развіцця беларускай культуры. Гэта дае падставу глядзець у будучыню з аптымізмам.

— Што Вы, як гісторык літаратуры і проста як чытач думаеце аб літаратурным беларускім руху ў Польшчы?

— У сваім дакладзе на канферэнцыі я ўжо сказаў, што сапраўдная навуковая гісторыя беларускай літаратуры не зможа не ўлічваць здзейсненняў аб'яднання „Белавежа“. І справа тут нават не ў колькасці падрыхтаваных і выдадзеных кніг — хоць тут лічбы ўражваюць (асабліва калі не забываць пра вашы ўмовы і магчымасці), — а ў разнастайнасці творчых манер пісьменнікаў (паэтаў, празаікаў, публіцыстаў).

Уся дзейнасць БГКТ і літаратурнага аб'яднання „Белавежа“ дае падставу для аптымістычных разважанняў. Пасля другой сусветнай вайны на невялікім ускрайку зямлі на Беласточчыне зусім самастойна, без якой бы там ні было падтрымкі, зарадзіўся і набраў сілы шырокі культурна-грамадска-мастацкі рух. У гісторыі беларускай культуры пакіне трывалы след і „Ніва“, і мастацкія ды і навуковыя публікацыі прадстаўнікоў Беласточчыны.

„Белавежцы“ здзяйсняюць тое, чаго не маглі зрабіць нашы продкі. Ці многа мы сёння ведаем, як на Беласточчыне жылі людзі 100, 200, 300 гадоў таму назад? У наш час у лёсе народа адбываюцца карэнныя, рэвалюцыйныя змены, старая вёска знікае з гістарычнай сцэны. І толькі творчасць пісьменнікаў дае магчымасць зберагчы тое, што нам уяўляецца нечым звычайным, будзённым, можа нават і недастаткова цікавым, але што для нашчадкаў будзе незвычайным адкрыццём і сапраўдным багаццем.

Энтузіязм „белавежцаў“ — гэта школа патрыятычнага выхавання і для нас. „Ніва“ і „белавежцы“ маюць магчымасць у нечым нас апярэджваць. Вы, напрыклад, без усякіх перашкод пісалі пра Алеся Гаруна тады, калі мы яшчэ вымушаны былі лічыцца з воляй некампетэнтных чыноўнікаў.

Не ведаю, ці гэта ўражанні гісторыка літаратуры ці звычайнага чытача. Але любы літаратар перш за ўсё павінен быць чытачом.

— Наколькі мне вядома, Вы збіраліся пісаць нешта больш грунтоўнае аб „белавежцах“. Якія перспектывы ў гэтай ідэі?

— Такія намеры і жаданне былі ў мяне. Пра гэта я гаварыў у колішнім інтэрв'ю. Але ў той час, калі маё выказванне публікавалася, я ляжаў у бальніцы. Больш года я не толькі пісаць, але і чытаць нічога не мог. Працяглая хвароба перакрэсліла многія мае планы. Шмат ад чаго давялося мне адмовіцца. Але не ўсё я закінуў. Я працягваў займацца спадчынай Алеся Гаруна і некаторымі іншымі пытаннямі (пасля таго, як ужо нешта даў рады рабіць).

Уладзімір Казбярук у Кракаве. (24.09.1988 г.)

Не забыў я і пра „Белавежу“. У зборніку „Беларуская дзіцячая кніга“ (Мінск, 1986 г.) я

Перада мною ляжыць план квартала „Хмельна I“ у Бельску-Падляшскім. Гэты праект апрацаваны за немалыя грошы. I што мы тут бачым? Сялібы жыхароў і ніводнай дзярэвінкі не нанесена. Быццам на нейкай пустыні! Тыя людзі, што план рабілі ў Бюро праектаў, крэслілі яго, не бачыўшы месца. А пры вуліцы Хмельна-Дубічы столькі дрэў, якія варты аховы!

Узвышаныя лозунгі аб ахове прыроды не ўсюды знаходзяць зразуменне. Натуральнае асяроддзе — астоя нашага жыцця і нашай будучыні — падае пад ударамі рук людзей, якія бачаць толькі сваю карысць! Жыхары Бельска шмат гадоў з'яўляюцца сведкамі такой дзейнасці. У гэтым горадзе прападае многа прыгожых, здаровых дрэў па прычыне новага будаўніцтва. Некалькі гадоў таму назад былі выразаны вялікія дрэвы па вуліцы Школьнай і ў іншых месцах, у 1988 годзе зрэзалі вялізную ліпу на скрыжаванні вуліц Рэйтана і Берута. Цяжкія машыны вырвалі іх карэнне, і следу няма, бо і асфальтавае палатно лягло на месца, дзе шумелі сведкі стагоддзяў.

Дзе былі вочы, калі прапанавалі планы новых кварталаў? Расла ліпа 200 гадоў, нікому не перашкаджала! А калі я аб ёй сказаў у Беластоку, у Лізе аховы прыроды, кіраўнічка высветліла мне, што ў начальніка горада ёсць правы даць дазвол на выразку дрэў, якія не з'яўляюцца помнікамі прыроды.

На панадворку Арсенія Артысевіча расце бяроза, у акружнасці якой 220 см (помнік прыроды павінен мець прынамсі 219,8 см). Аказваецца, на плане ёсць у гэтым месцы калектар, які праз некалькі год рушыць гэтую бярозу. У іншым месцы расце малады дуб, які мае 280 см у акружнасці. У яго быў ударыў пярун, раскалоў адну частку, другая здаровая, зялёная. Інжынер Артысевіч сказаў, што зробіць кальцо, каб узмоцніць і захаваць пры жыцці такое прыгожае дрэва. Наступны — малады дуб (300 см), які высахне, калі пусцяць калектар у парку адпачынку...

Ёсць многа маладога алешніку пры вуліцы Хмельна-Дубічы. Яго таксама хочуць выкараніць. Раслі альшыны 25-30 гадоў, а цяпер ужо непатрэбны!

Не чапай жывой прыроды, чалавеча — бо яна табе адпомсціць!

Андрэй Гаўрылюк

апублікаваў артыкул „Чуваць далёка голас наш“, напісаў для „Полымя“ (1988 г., № 5) уступны артыкул да падборкі вершаў „белавежцаў“, у чэрвені 1988 г. змясціў артыкул у „Ніве“, выступіў з дакладам у Беластоку. Гэтым не збіраюся абмяжоўвацца. Але ці ўдасца рэалізаваць нешта салідна е, сёння мне сказаць цяжка. Усё будзе залежаць ад таго, ці хопіць у мяне сілы. А жаданне ёсць.

— „Белавежцы“ знаходзяцца паміж свайго роду молатам і кавадлам, паміж такімі багатымі польскай і беларускай літаратурамі. Якое гэта мае значэнне для нас?

— Ці можна тут гаварыць пра молат і кавадла? У „белавежцаў“ унікальная магчымасць творча карыстацца дасягненнямі польскай, беларускай, а заадно і рускай культур, браць з іх усё найбольш карыснае, значнае і каштоўнае. Я думаю, такое суседства стварае асабліва спрыяльныя ўмовы для творчага ўзбагачэння, для росту. Калісьці „Наша ніва“ пісала, што Беларусь ляжыць паміж Польшчай і Расіяй і беларусам трэба браць „абема рукамі“ лепшыя здабыткі адной і другой культур, карыстацца імі, колькі можна. Сёння ўжо і беларуская культура нясе свой шчодры дар народам свету. Вы таксама маеце права ганарыцца гэтым. А ў вас найбольш спрыяльныя магчымасці апаратыўна і творча выкарыстоўваць лепшыя здабыткі і нацыянальнай культуры і культур братніх народаў — польскага і рускага.

— Вашы пажаданні для беларусаў у Польшчы?

— Адказваць на такое традыцыйнае пытанне — асабліва складаная справа. У кожнага свае патрэбы, спадзяванні, і хацелася б, каб яны здзейсніліся, а мэты — былі дасягнуты.

Моладзі — добрых умоў для росту, але і энтузіязму для грамадскіх спраў. Ды яшчэ вучыцца глядзець на жыццё шырока расплюшчанымі вачыма, умець адсейваць праўду ад маны, навучыцца не крывіць душой дзеля нейкай уяўнай ці нават рэальнай карысці. Рана ці позна давядзецца аглядвацца на пройдзеныя гады. І ў будучым — каб менш прычын было нечага шкадаваць, а больш падстаў ганарыцца чымсьці — прытым ганарыцца не публічна, не прынародна, а ў душы.

Усім актывістам літаратурна-грамадскага руху — унутранага задавальнення ад вынікаў працы, той жа вытрымкі, якой характарызуецца ўся іх дзейнасць. Вядома, на шляху заўсёды ўзнікаюць і цяжкасці, і перашкоды. Але добрыя справы бясследна не прападуць, хоць часамі магло б здавацца, што самаахвярнасць і намаганні не даюць чаканага плёну. Праўду Алесь Гарун сказаў:

Ў народнай памяці не згінуць
Іменні тых, хто працаваў.

Усім тым, хто дбае пра родную мову і культуру, хачу перадаць словы сваёй самай шчырай, сапраўднай павагі і сімпатыі. Жадаю ладу ў жыцці, а ў працы — плёну.

Гутарыў Алесь Барскі
Фота М. Шаховіча

Сакрат Яновіч
У беларускай Канадзе і далей

(12)

Меў я глыбокі сон, які вярнуў мне мацату (стома ў замежжы неадступная). Паблізу, у хмызах, звягае Боў. У яго свая трывога. А мы збіраемся ў Гранд-Блэнд. Некалі бандыцкая пагулянка вылюднела, жыве з дачнікаў. Пляж гладкі ды на паўаўтастрады (круцяцца па ім матарызаваныя турысты). У начны прыліў — затапляе. Пясок, бы пытлянка.

У блаславёную адзіноту шпацыр поберагам. Аж да небакраю, за скалісты паўвостравік, да мяжы рэзервацыі чыпаваў. Цягне свайго да сваіх, меншасць да меншасці. Двух аўтахтонцаў падвезлі грузавічком маторку, сапхнулі яе на возера; паплылі-пагудзелі ставіць сеці. Глядзеў я за імі, пакуль не ператварыліся яны ў пункцік і канулі ў абсягі блакітнае стыхіі.

Далучаюцца да цывілізацыі белага чалавека. На жаль, адбываецца гэта страшнай цаною, якая наўрад ці меншая за тую нашу, беларускую, хоць мы толькі да капіталізму не дапаўзлі. З феадалізма ў камунізм — з горка вядомымі эфектамі. Індзейцам давялося трагічней — з дрымучай першабытнасці ў гвалт сучаснасці. Гэта так, як недаростку загадаць, каб дом паставіў! Альбо ўявіць сабе старагерманскія і старaславянскія ватагі, што па-грабежніцку займалі старарымскія гарады за Дунаем...

У Шуста была справа да Пітэра Ляха, у якога падзарабляе ў капанне бульбы. Нічым іншым гэты фермер не займаецца. Уся работа — пялегліва дагледзець камбайн, які нават мые і сартуе бульбяху, і ў мяхі ссыпае. З поля, якое і за дзень дакладна не абыйсці. Адпадкамі мог бы хлявок свіней укарміць, але нашто? Мала калькулявалася б яму гэта. Выкідае вон, як жывёлагадоўцы — гной у равы ды завальваюць зямлёю. Непатрэбны; пустазелле ад яго і дадатковы кошт хімічнай прапалкі. Мінеральныя зручнейшыя, эканомнейшыя прытым. Слухаю ды вушам сваім не веру! — Беластоцкі гаспадар не падрахоўвае асабістай працы.

Усюды і кукуруза. Кіламетрамі, гоні за гонямі. Анекдоцяць пра нябожчыка Хрушчова, які захапіўся ёю тут, не падумаўшы па сваёй прастаце, што Канада — гэта не Расія. І што з чужым вопытам, як і пазычанай тэхнікай, далёка не заедзеш, калі ўласнага не прыдбаў. Пра нашу садружнасць дзяржаваў у правінцыяльных канадцаў даволі шмат гутаркі: дакупліваем у іх жа нямала збожжа, сваю гаспадарку даканаўшы. Гасцінная візітацыя Гарбачова запамяталася здзіўленнем аднаго савецкага спецыяліста тым, што арэал угоддзяў, роўны задыханаму калгасу, абрабляюць у Антарыё, не пацеючы занадта... муж з жонкаю і сынам. Пра парабкаў запыталі, смех быў (у тэлевізіі паказвалі). Нашу запозненасць у развіцці найдраматычна вызначылі „Московские новости“: мы ўжо выпалі з бягучага сусветнага прагрэсу! Нікому і ні ў чым канкурэнт з нас.

Трэба будзе яшчэ часу, каб мы як грамадства напраўду зразумелі, як па-чарапашынаму засталіся. І злачынна самі сабе праваронілі шанцы, якія адкрыліся былі перад намі пасля або ў выніку ўсякіх рэвалюцый. Гэта таму „перестройка“ не можа не ўдацца; ейны крах з'явіцца гібелінаю наогул у нашым закутку свету. Нечуванай у гісторыі катастрофай называюць у Маскве такую магчымасць. І ў думках не дапускаюць яе, усё роўна бы ядзерны катаклізм!

На досвітку — навальніца і пяруны. Паўставалі а шостай. Нам трэба ў Штаты. Нас чакаюць па той бок Вялікіх Азёраў, у Дэтройце і ў Чыкага. Бярэ мяне злосць на завал чамаданаў ды торбаў; бедныя ўсё, бы тыя ўючныя вярблюды! Чаму гэта ў „заходнікаў“ падарожжа лёгкае і прыемнае? З падручнай „дыпламаткай“. Патрэбнае купляюць у гатэлі — кашулі, піжаму, бялізну, і часта пакідаюць у выезд, як мы макулатуру. Штодзень у свежым.

Праз якое паўгадзіны набліжаемся да амерыканскага кардону. Наш ад'езд з Канады афіцыйна нікога не цікавіць. На бензіннай станцыі абменьваем канадскія долары, што заняло нам „пяць секунд“ — ён падлічыў, я пералічыў, „окэй - окэй“. Я не адыходжу, з навыку гатоў падпісаць нейкі квіт. Ён не ведае, чаго я так... Прыбыў жа я з краю, у якім подпіс важней грошай, папера з пячаткамі пануе над словам і сумленнем.

Прыпыняемся — даслоўна — ля кантрольнага паста „янкізаў“. Выходзіць да нас жанчына ў мундзіры і з кольтам у кабуры, без службовай шапкі, пабабску прычасаная. Таня і я паслужліва працягваем свае замежныя пашпарты і — не пытаныя — уперабіўкі тлумачым наконт багажоў. Яна ажно адхіснулася ад нас як быццам, паінфармаваўшыся ў Шуста, дзе гэтая Польшча. Відаць, у Еўропе? Ледзь узяла ў рукі нашы дакументы, зірнула на фоткі, так і не здолеўшы вымавіць экзатычныя ёй прозвішчы... Аддала, махнула дапераду далоняй: „бай-бай“! Здаецца, нават не выключылі матор, рыхтык як у выпадковую сустрэчу з некім на абочыне.

Вярнуўшыся на радзіму, у Беласток і ў Крынкі, будуць распытваць у цябе, як пажываюць тамака. Скажаш, што тамашні рабочы можа з гадавой платы набыць новае аўта, а за месячную — некалькі касцюмаў; правесці водпуск у Італіі... Паслухаюць-паслухаюць ды запазяхаюцца мая маці з маім братам. А не на таго нарвіся — і па мукаедах заробіш, бы ліпучы махлярыска! І пападумаеш: за што?!

(Працяг будзе)

Артыкул Веры Валкавыцкай „Беларусы маюць натуральнае права" — вельмі цікавы („Ніва" ад 20 кастрычніка 1988 г). Прафесар Уладзіслаў Сэрчык кажа: „...беларусы маюць натуральнае права на сваю бацькаўшчыну... права звацца беларусамі, мець сваіх паслоў у Сейм... ды права да назваў вёсак на дзвюх мовах"...

Што можа быць больш высакароднае за гэткія словы?!... — Шчыра дзякуем Вам, дарагі прафесар У. Сэрчык! Я цвёрда веру, што ён сказаў праўду. Ды да рэалізацыі гэтага — далёкі шлях...

Праф. Сэрчык, наш прыяцель — вялікі вучоны-гісторык! Надзвычайна справядлівы чалавек!

Інж. Б. Ф. Рудкоўскін

Мікола Наско, Мінск:

„Паважаныя сябры! Атрымалася так, што я спазніўся падпісацца на Ваш тыднёвік „Ніва". А цяпер наш „Саюздрук" адмаўляе ў падпісцы на 1989 г. па прычыне таго, што тэрмін закончыўся, а падпіска праводзіцца ў нас толькі адразу на ўвесь год. Такім чынам я змагу атрымліваць штотыднёвік „Ніва" толькі ў 1990 годзе. Ці не змаглі б вы мне памагчы, каб я змог атрымліваць яго з лютага або сакавіка 1989 г.?!".

Ад рэдакцыі: „Ніва", на жаль, не займаецца кальпартажам. Мы чулі, што наш штотыднёвік можна ўжо купіць у кіёсках у Мінску. Даведвайцеся там!

Мы вельмі рады, што „Ніва" цікавіць Вас. Просім пісаць нам часцей, дапісваць аб усім, што дзеецца ў Мінску. Жадаем поспехаў у жыцці!

Некалькі першых нумараў „Нівы" высылаем. Іх, бадай што, ужо не дастанеце.

* ✻ *

Марыя Пень, Тафілаўцы:

„У вольныя хвіліны пішу вершы, хаця не ведаю тэорыі літаратуры. Што вы можаце сказаць: змагу я ў будучыні стаць паэтэсай, ці няма ніякай надзеі?".

Ад рэдакцыі: Надзея не павінна ніколі пакідаць чалавека. Або лепш сказаць: чалавек не павінен ніколі губіць надзею. Жыццё паказвае, што надзея — самы моцны стымул у жыцці. І яшчэ. Як жа многія пісалі для сябе, як жа многіх не прызнавалі, а сталі яны вялікімі пасля смерці. А калі нават не сталі вялікімі ці слаўнымі, то і так, тое, што чалавек запіша, часта становіцца дакументам эпохі, дакументам чалавечых імкненняў і пошукаў. Жыццё прадаўжаецца. Пішыце, калі адчуваеце патрэбу пісаць, не думаючы, ці станеце паэтэсай. У самым запісе сваіх думак чалавек ужо праяўляе талент. Беларусы не любяць запісваць свае думкі ці перажыванні, задоўга былі непісьменнымі. Калі, аднак, хтосьці хоча пісаць, кагосьці цягне да гэтага, павінен пісаць. **(вв)**

ВЯСЕЛЛЕ Ў РЫБАЛАХ

— Раскажыце нам аб уласцівым беларускім вяселлі ў вёсцы Рыбалы!

Ліда Мартынюк: Ад нядзельнай раніцы наступае ўласціваe вяселле. Пачынаецца ад прыбірання маладой — маладухі. Яе сяброўкі накладаюць ёй белую сукенку і вэлюм або вяночак. Пры гэтым спяваюць песні. Вось песня, якую цяпер у Рыбалах спяваюць у час убірання маладухі.

Ой, матуленька-вішня,
Ой чы я ў тэбэ лішня?
Оддаеш мэнэ, молодэньку,
Дэ я жыті нэ прывыкша.

Сіраце спяваліся сумныя песні. З самай раніцы ў дзень шлюбу сірата павінна была пайсці на магілу бацькоў і прасіць у іх благаслаўлення, таксама запрасіць іх на сваё вяселле. Аб гэтым спяваецца ў песні.

Ой, хто там под згорочком гукае?
Ой, то Манечка, то Манечка
Свого ойчэнька шукае.
Спусцілася з прыгорочка ў доліну
І натрапіла, і натрапіла
На отчэньковую могілу.
Устань, устань, мой отчэнько,
до мэнэ
Бо я штось маю, бо я штось маю
Поговорыті до тэбэ.

Маладуха ішла ў кут галоўнага пакоя пад святыя абразы, там быў падрыхтаваны пасад. Маладуху садавілі на кажусе ў куце і гэта мела яе ў будучым ахоўваць ад усялякага недастатку. Дзяўчаты і жанчыны спявалі ёй:

Там у городі ў зэлёнуй руті
Розвіваецце зіеле
Зачынаецце, зачынаецце
У Манечкі вэсіеле.

Калі ўжо маладая сядзіць на пасадзе, адбываецца пачастунак гасцей перад шлюбам. Маладуха не п'е і не есць. Усе чакаюць маладога з кветкамі. Абрад прыбірання маладога ў шлюбную вопратку не выступае. Ён сам апранае касцюм і белую кашулю. Толькі старэйшая дружка прышпільвае яму з левага боку „бант" — белую стужку, прыбраную зялёным міртам. Мірт ушпільваецца маладусе ў валасы, бо расліна гэтая — сімвал шчасця. Усім іншым вясельным госцям дружка таксама прышпільвае маленькія банцікі. Малады ў сваёй хаце не сядае на пасад, а стоячы з кветкамі чакае благаслаўлення бацькоў. Бацькі благаслаўляюць яго з іконай, жадаюць шчасця. Калі малады выходзіць з хаты, яму спяваюць:

Зэлёны дуб, зэленюсенькі
То і на явор похіліўсе,
Молоды Колечка, молодусенькі
То й у дорожэньку пусціўсе.

Калі маладая была адна ў бацькоў, часта было так, што хлопец ішоў да яе „ў прымы". Яму тады спявалася песня:

Дзіньку́ю тобе, матэнько,
за годованне,
Ужэ я і поеду, ужэ я і поеду
Усю ноч на балёване.
Як добрэ будэ, як добрэ будэ
Там забавлюсе
Як кепско будэ, як кепско будэ
За годіну вэрнусе.

Уваходзячы ў хату маладой, малады ўручаў ёй букет, а потым вітаўся з бацькамі. Яны яго благаславілі. Потым выходзіў з хаты і сядаў на фурманку разам са сваімі сватамі. Маладуха ехала на другой фурманцы са сваімі. Перад ад'ездам да маладухі падыходзіла яе маці і падавала ёй хлеб, які тая брала, паднімала над галавой і зноў аддавала маці. Госці спявалі песню:

Ой, ворогі, ворогі,
Нэ пэрэходітэ дорогі.
Нэхай пэрэедэ сам Пан Бог
І Матка Найсвентша найпэруч.

Бацька абходзіў тры разы фурманку, свяціў яе святой вадою, каб дачка шчасліва даехала да шлюбу і вярнулася дахаты. Перад фурманкай разбівалі шклянку, або ставілі яе каля ног каня, каб конь разбіў. Калі шклянка не разбівалася, гэта быў нядобры знак. Воз з вяселлем, а зімой сані прыбіраліся зялёнымі галінамі і каляровымі стужкамі, таксама і коні. Усім, што стаялі па дарозе, старэйшая дружка кідала цукеркі.

У царкве маладая са сваімі дружкамі займала месца з левага боку, а малады са сваімі сватамі — з правага. Як малады, так і маладуха павінны былі мець грошы, каб у будучыні ніколі іх не бракавала. Перад уваходам у царкву маладыя часта клалі грошы на парог і наступалі на іх нагамі. Гэта абазначала багацце ў іх жыцці. Пасярэдзіне царквы слаўся дыван, на якім маладыя стаялі ў час шлюбу. На дыван яшчэ клалі белае палатно — „подарок", прыбранае кветкамі і міртам. На сярэдзіну царквы ўводзіў маладых бацюшка і ўстаўляў іх перад прыстолам. У час шлюбу старэйшыя сваты трымаюць над галовамі маладых „вінце" — кароны. Калі бацюшка абводзіць маладых, трымаючы разам іх рукі, вакол прыстола, маладая

Наталля Арсеннева — паэтэса пошукаў

Пачатак у папярэднім нумары.

Другі перыяд паэзіі Н. Арсеневай прыпадае на часы нямецкай акупацыі. Яго творчыя вынікі найпаўней праявіліся ў зборніку „Сягоння" (Менск, 1944 год). У гэтым зборніку апынуліся творы, якія наогул друкаваліся ў беларускай легальнай падакупацыйнай прэсе. Як гэтыя вершы маюцца да вершаў паэтэсы з міжваеннага перыяду?

Трэба сказаць, што яны ў значнай ступені запярэчваюць ранейшай паэзіі Арсенневай. Амаль уся даваенная творчасць паэтэсы была пранізана настальгічным, сумным задуменнем, расплыўчатасцю ў пейзажы, амаль праграмным уцёкам ад грамадскіх, а тым болей палітычных праблем. У новым перыядзе ўсё гэта радыкальна мяняецца. Пейзажны элемент зыходзіць на далёкі план, а на першы высоўваецца нацыянальная і грамадская бадзёрасць і аптымізм. Арсеннева з глебы пашыранай пейзажнасці пераходзіць на грунт паглыбленай палітычнасці. Такія вершы, як „Песня Каліноўцаў", „А ўсё ж будзем жыць", „Жыве Беларусь", „Жыві", „Малітва", „Пакуль жыццё", „Досыць", „Мы — моладзь", „Варта жыць", „Няхай жыве ўпартая рука", „Смела наперад", „На смерць змагара" — доказ глыбокай палітычнасці.

Агульны настрой гэтых вершаў бадай што найбольш трапна выявіўся ў радках, выступаючых у вершы „Мы — моладзь":

„Ніхто нас не спыніць
У лёце да зор!
Мы — імпат няспынны,
Мы — моц!
Мы — віхор!
Мы выйшлі з народу,
З крывіцкай сям'і,
І ў кожнай пагодзе
З ім побач стаім.
Мы з краем каханым
Расцём угару,
Мы — свежасць!
Мы — ранне!
Мы — радасць,
Мы — рух!"

Па сваёй інтанацыі вершы Н. Арсенневай гэтай пары моцна нагадваюць маладнякоўскую паэзію. І хаця трэба сказаць, што паэтэса, у параўнанні з міжваенным перыядам, значна ўзбагаціла сваю паэтыку, метафорыку і іншасказальнасць, то ўсё ж, беручы пад увагу акупацыйную рэчаіснасць і звязаныя з ёю народныя настроі, яе вершы не толькі не былі сугучнымі з гэтымі настроямі, але ішлі з імі ўразрэз. Належу да таго пакалення людзей, якія памятаюць акупацыю і, нягледзячы да якога закутка памяці звярнуся, не знаходжу ў ім фактаў, якія пацвярджалі б рэальнасць міражоў паэтэсы.

Можа хтосьці сказаць, што паэт мае права прадстаўляць пажаданае як рэчаіснае. Думаю, што такую формулу якраз і трэба прылажыць да паэзіі Арсенневай, якая старалася „сонца ў рукі ўзяць" („Пакуль жыццё"), хаця яго і не было ў цёмную ноч акупацыі.

Пасляваенны перыяд творчасці Н. Арсенневай можна было б падзяліць на „нямецкі" і „амерыканскі". Бадай што да паловы пяцідзесятых гадоў паэтэса жыла ў Заходняй Германіі і ў гэтым часе змясціла многа сваіх вершаў у такіх беларускіх часопісах, як „Сакавік", „Конадні", „Бацькаўшчына".

Досыць цяжка ў кароткім артыкуле ахарактарызаваць шматлікія вершы Арсенневай з гэтага перыяду. Справа ў тым, што яны вельмі разнародныя. І таму трэба абмежавацца толькі агульнымі сцвярджэннямі. Перш за ўсё кідаецца ў вочы адыход ад аптымізму і бадзёрасці, характэрных для другога перыяду, і вяртанне да настальгічных задуменняў, тыповых для міжваеннага часу. Зварот гэты праяўляецца ў значным насіленні прыродаапісальных рэаліяў, афарбаваных сумам з прычыны іх недаступнасці для паэтэсы, адарванай ад Радзімы. З гэтай тэндэнцыяй выразна звязана ўзмоцненая патрыятычная плынь. Праяўляецца яна ўсё часцей не ў гучных дэкларацыях, а ў амаль інтымных сцвярджэннях, заклікавнях,

стараецца цягнуць нагой як найдалей „подарок“, каб усе яе сяброўкі маглі хутка выйсці замуж. Маладуха стараецца трымаць свечку вышэй, чым малады, каб у будучым жыцці ім кіраваць. Павінна зважаць, каб не падпаліць вэлюма, бо тады жыццё новай сям'і будзе кепскае, няўдачнае — так кажуць старыя людзі. У час шлюбу не можа пагаснуць свечка ў маладых, бо гэта знак няшчасця ў жыцці.

Пасля заканчэння шлюбнай цырымоніі, усе госці падыходзяць да маладых і жадаюць ім шчасця. Маладыя цяпер разам ужо на адным возе, вяртаюцца ў хату маладой. Бацькі вітаюць іх хлебам і соллю на парозе хаты.

Вельмі цікавы звычай выступае ў Рыбалах і аколіцы — гэта „засяданне хлебнікаў“. Менавіта ў той час, калі ўсе вясельныя госці едуць у царкву, на іх месца прыходзяць „хлебнікі“ — далейшая сям'я, знаёмыя, якія былі запрошаны „на вяселле“, а не „ў вяселле“. Яны выбіраюць сярод сябе „маладуху і маладога“. Найчасцей маладой выбіраюць мужчыну, а маладым — жанчыну, гэта проста вясёлы абрад. Калі маладыя вяртаюцца са шлюбу, яны мусяць выкупіць сваё месца, пасля чаго „хлебнікі“ пакідаюць сталы, уступаюць месца ўласцівым госцям і пачынаецца гасціна. Перакусіўшы і выпіўшы, госці пачынаюць спяваць. Важнае месца ў вясельнай песні і паэзіі займаюць песні жартоўныя. Аб'ектам жартаў бывае найчасцей маршалак, у беларускім вяселлі ён перавязаны вышываным белым ручніком. Ён вядзе цэлае вяселле, весяліць гасцей. А яму спяваюць:

Маршалок коровая дзеліт,
Сам собе не верыт,

Беларускае вяселле. Сцэна перапівання. Фота з архіву.

Тое ў рот, тое ў кішэню —
Для жонкі на вэчэру.

Спяваюцца песні, якія выхваляюць маладых. Гавораць аб іх прыгажосці, працавітасці, прыраўноўваюць маладую да вішні, ці зоркі на небе, а маладога — да дуба або месяца.

Вышла з-за лесу хмара,
Села за столом пара.
Обое молодые, обое хорошые,
Як за столом селі
Як зоры трэпотелі.

Вечарам адбываецца наступная частка вяселля — „пэрэпіванне“ — госці даюць маладым падарункі. Маршалак стукае спецыяльным кіем у бэльку і па чарзе выклікае гасцей да перапівання. Найперш перапіваюць бацькі, потым хрышчоныя, блізкія сваякі, далей сваты і сваннькі і ўсе іншыя. У час перапівання госці спяваюць:

Ой, родэ, родэ богаты,
Пэрэпівай быдлом рогатым,
А вы, сэстрыці,
То і по тэліці.

Цяпер госці перапіваюць такія падарункі, як посуд, пасцель, грошы. Даўней, аднак, даравалі іменна маладых каровак, цялушак, збожжа, таксама грошы. Багацейшы падыходзіў да маладых і казаў; „заўтра прывэду корову“, а бяднейшы: „заўтра прывэду порося“, і гэтак далей. Пасля перапівання госці ідуць на танцы. Потым вяртаюцца на вячэру ў вясельны дом, а ўжо адтуль усе разам выбіраюцца ў дом маладога. Спяваюць:

Ужэ ты, Ганнонько, од нас, од нас.
Што ты покінэш для нас,
для нас?
Увю віночок-рутвяночок
Для сваіх верных кумпаночок.
Я з імі походжала
Мед, гарэліцу выпівала.
Тэпэр нэ буду походжаті
Мэду-гарэліцы попіваті.

Выходзячы з хаты, дружкі пытаюцца ў маладой: „дэ ключіе“. Яна адказвае: „на горцы ў льне — тягнетесе по мне“. Гэта абазначае, што яна жадае сваім сяброўкам, каб хутка выйшлі замуж. Але можа таксама сказаць злаславіва: „у гліні, сідіетэ як свіні“.

У хаце маладога наступае важны момант: „очэпіны“. Маладой здымаюць з галавы вэлюм або вянок, а надзяваюць чапец. Зняты з галавы маладой вянок прымерваюць сабе дружкі. Каторая першая прымерыць, тая хутчэй замуж выйдзе.

Усе адпачываюць, а на другі дзень адбываецца „пэрэзва“ — пераезд з хаты маладой да маладога. Наперадзе едзе маршалак са сцягам, а „пэрэзвянкі“ спяваюць вясёлыя песні.

Як поселі пэрэзвянкі,
То погнулісе гноянкі,
А як нап'юцце пэрэзвянкі,
То поломяцце гноянкі.

Учарашняя маладуха сёння выглядае цалкам інакш. На галаве ў яе чапец, які насіла кожная замужняя жанчына пад хусткай. Сваты ў гэты час змагаюцца за сцяг маршалка, хочуць яго занесці на дах. Калі сваты маладой занясуць гэты сцяг на дах першыя, то сваты маладога павінны ім даць гарэлкі і закускі, і наадварот. Потым усе сядаюць за сталы і тут перапіваюць падарункі для маладога. Пасля ахвотныя ідуць танцаваць, некаторыя разыходзяцца па сваіх хатах. Так канчаецца беларускае вяселле.

Усе апісаныя тут абрады яшчэ поўнасцю адбываліся ў вёсцы Рыбалы і аколіцы 50-60 гадоў таму назад. Цяпер, на жаль, многа ядуць, многа п'юць, але няма таго багацця народнага фальклору. Старыя вясельныя песні, калі спяваюцца цяпер, то плывуць яны з вуснаў старэйшых жанчын і бабулек. Рэдка пачуеш вясельную песню ад маладой жанчыны. Памірае народная абраднасць. Як шкада!

Запісала **Вера Валкавыцкая**

Наталля Арсеннева ў 1973 годзе.

прызнаннях, літаннях паэтэсы — горкага выгнанніка, які не можа дакрануцца да зямлі, якую кахае.

Праўда, час ад часу прарываецца як бы далёкае адгалоссе былога аптымізму і бравуры, але мае яно горкі смак.

Здзіўляе адно — паэтычная дынаміка Арсеннай. Нягледзячы на вялікі крах, піша яна параўнаўча многа і паэтычная якасць напісанага вялікая. Адчуваецца высокая фармальная патрабавальнасць да паэтычных канструкцый, у якіх не толькі няма паўтораў, але вельмі часта сустракаецца высокамастацкая навізна і наватарства.

Амерыканскі перыяд у творчасці Арсенневай гэта па сутнасці кампіляцыя, у добрым сэнсе гэтага слова, з усяго таго, што ўжо было зроблена ў ранейшыя перыяды. Не мала тут пейзажнай і патрыятычнай лірыкі, якая чаргуецца з горкім задуменнем выгнанніцы. Праўда, час ад часу прарываецца настрой баявітасці і дэкларатыўнай веры ў пераможнае вяртанне на радзіму. Аднак, мабыць, у самой паэтэсы веры ў сваю „веру“ нямнога. І ці ж можа быць па-другому?

Бадай што найбольш характэрнай рысай творчасці Арсенневай амерыканскага перыяду з'яўляецца паглыблены псіхалагізм. Філасофскае задуменне над жыццём, над яго загадкамі і пасткамі ўсё глыбей пранікае ў аснову і ўток паэтычнае тканіны Арсенневай. І тут ужо няма характэрных для другога перыяду яе творчасці лёгкіх рэцэптаў, катэгарычных формул, дасканалых парад і рашучых пастулатаў. Наадварот, ёсць сумненні і многа пытанняў. Такім чынам Арсеннева-настаўніца пераўтвараецца ў Арсенневу-вучаніцу. Трэба сказаць, што на гэтым перараджэнні яе паэзія выігрывае.

У 1979 годзе вядомы эміграцыйны крытык і даследчык Антон Адамовіч падрыхтаваў і выдаў вялікі зборнік паэзіі Н. Арсенневай „Між берагамі“, найбольш поўны з усіх, якія выйшлі дагэтуль. Цешуся, што маю гэту кнігу. Праўда, не ўсе творы паэтэсы ўвайшлі ў зборнік, але з'яўляецца ён цікавай ілюстрацыяй таго складанага жыцця і творчага шляху, які на працягу многіх гадоў прайшла Наталля Арсеннева. Крыху здзіўляе, што ў багатай творчасці Н. Арсенневай амаль цалкам няма вершаў аб каханні. Аднак гэта не дае нам права на прэтэнзіі, бо творчасць — з'ява аўтаномная і незалежная.

Нельга прамаўчаць і таго факту, што Н. Арсеннева вядома таксама як аўтар драматычных твораў: „Пралог да драмы Міровіча „Кастусь Каліноўскі“, „У гасцях у Каляды“, „Сіротка Ганулля“, „Сваты“, „Незвычайная дзяўчына“, „Пралог у будучыню“, „Тым, што пайшлі паміраць, каб жыла бацькаўшчына“, „Кастусь Каліноўскі“. Апрача гэтага, Н. Арсеннева пераклала на беларускую мову многіх нямецкіх, польскіх і англійскіх паэтаў.

Калі Н. Арсеннева напісала першыя свае вершы на беларускай мове і паказала іх Максіму Гарэцкаму, дык ён публічна назваў яе Канстанцыяй Буйло. Ужо сёння можам сказаць, што М. Гарэцкі памыліўся. Маштаб таленту Н. Арсенневай значна перарос маштаб таленту К. Буйло. Зрэшты, не ведаю, ці ёсць у нашай літаратуры паэтэсы, якія зраўняліся б з Наталляй Арсенневай. А таму, нягледзячы на ўсю пакручастасць яе біяграфіі, трэба з яе творчасцю знаёміць беларускага чытача, бо Наталля Арсеннева — арганічная частка нашага беларускага нацыянальнага лёсу.

Алесь Барскі

Вандроўкі па роднай зямлі

(Працяг са стар. 4)

заўсёды ўмееш прыгалубіць. Ніколі нас не пакідаеш. Мы ж твае дочкі і сыны. Ты ніколі не крыўдуеш, калі мы ступаем па табе, наадварот — ты цешышся, калі нашыя душы шчырыя, поўныя радасці і прагі пазнання тваіх таямніц...

Як добра і лёгка ідзецца...

Малінова, Налогі... дарога лесам, Сталовач; ужо відаць купалы райскай царквы. Райск, з яго трагічным мінулым і жывою сучаснасцю наводзіць думкі аб сіле чалавечага жыцця.

Ужо відны і Гацькі. „Замак“ і пачутая ад аднаго хлопчыка легенда аб царкве, якая праваліліся пад зямлю; Купалле і начлег на „замку“. У вушах усё шуміць гул царкоўных званоў, пачутых на гацькоўскім гарадзішчы. А душу паліць шкадаванне, што трэба пакідаць гэтыя гасцінныя старонкі і падавацца дахаты. Але нічога, неўзабаве зноў сюды вернемся, зноў будзем ступаць па тых дарожках...

Мікола Сахарэвіч

ЗАКЛАД НЕ ІДЗЕ Ў ЛАД

Пры ўездзе ў Сакі, што ў гміне Бельск-Падляшскі, з левага боку, метрах у ста-ста пяцідзесяці ад дарогі, на пагорку стаіць надломаная часам адзінокая вярба, да якой прытуліўся пахілены старасцю каменны паступамент, закончаны кавальскай работы крыжам. Яшчэ чвэрць стагоддзя таму назад разгалістая вярба радасна шумела лістоўем, быццам бы шапталася з крыжамі, якіх на маю памяць было тут шэсць. Некаторыя нават абгароджаныя. Сёння ўжо можна знайсці толькі наросшыя травою рэшткі. Пагорак таксама скурчыўся. Падкопаны з двух бакоў, жаўцее лысінамі пяску, які сакаўляне вывозілі на свае панадворкі, выкопваючы пры тым цэлыя людскія шкілеты. Шкілеты валяліся, пагорак курчыўся, а людзі гаварылі, што рыюцца там не без прычыны, бо закапаных скарбаў шукаюць. Легенда гаворыць, што быццам недзе там закопаны сундук золата, а ў ім залатая збруя. Належыць гэта мела быццам бы нейкаму багатаму афіцэру, які загінуў пад Сакамі. Адны гаварылі, што было гэта ў часы шведскага патопу, іншыя, што ў мяцеж. Адным словам, знакам, дзе гэта ўсё знаходзіцца, быў высокі крыж, які стаяў насупраць брамы, што вяла на могільнік, бо што знаходзіўся тут могільнік, няма ніякага сумнення. Калі бушавала эпідэмія халеры, дык не паспявалі вывозіць памёршых на парафіяльныя могілкі і хавалі каля вёсак. Але з гэтым звязаная іншая легенда. І вось у поўню цень пяракрысця гэтага крыжа, які падаў праз браму, паказваў месца кладу. А што невядома, дзе была гэтая брама і крыж, дык бяручы кожную чарговую фуру пяску, людзі спадзяваліся трапіць на багацце. Такая вось гісторыя могілак у Саках, з якімі звязана наша сённяшняя прыказка.

Здарылася гэта падчас доўгіх зімовых вечароў, калі па хатах збіраліся кудзельніцы і да позняй ночы таркаталі на калаўротках, прадучы пражу. Дзе дзяўчаты, там збіраліся і хлопцы. Навівалася на шпулю нітка, дзяўчаты спявалі, хлопцы паджартоўвалі, іграючы ў карты. Размова зыйшла на тое, хто найадважнейшы.

— А я там нічога не баюся! — сказала Нінка, адстаўляючы калаўротак. — Нават у поўнач на могілкі магу схадзіць і тры разы вакол аббегчы.

На момант у хаце заціхла.

— Так, збегаеш! — за вугал пабаішся выйсці, а ты на могілкі збегаеш! — падсмяяўся Нічыпар.

— А і збегаю! Нават жменю пяску з магілы прынясу!

Заспорылі. Падалі сабе рукі, сведкі перабілі, і, калі набліжалася поўнач, Нінка апранулася і выйшла з хаты. Пайшла напрасткі, па загуменню. Падсвечваў месяц. Калі ўбачыла яна побач першыя крыжы, згодна з абяцаннем, кінулася аббягаць могілкі. Аббегла раз, аббегла другі, бяжыць трэці раз і ўжо хацела схіліцца ды падняць з магілы змерзлую грудзіну на доказ таго, што зрабіла абяцанае, калі бачыць, а ля магільнага крыжа чалавек стаіць на каленях і моліцца. Адразу мільганула ў Нінчынай галаве, што няйначай, а Нічыпар прыбег, каб яе напалохаць.

— Дык ты мяне лякаць удумаў, — крыкнула яму над галавою, а сама лап за яго шапку і ў ногі.

Прыбягае ў хату, дзе сядзела з кудзельніцамі, а Нічыпар сядзіць так, як сядзеў.

— То ты ўжо паспеў прыбегчы? То такі заклад? — кінулася да Нічыпара.

(Працяг на стар. 11)

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, звяртаецца да цябе жанчына немаладая, бо мне ўжо за 50. У гады маёй маладосці ў каханні ўсё адбывалася крыху інакш, і тое, што адбываецца сёння, часамі мяне здзіўляе, а часамі і падабаецца мне.

У дваццаць з лішнім гадоў я выйшла замуж, аднак сапраўднымі мужам і жонкай мы сталі толькі пазней, праз некалькі месяцаў. Мы тады з мужам вучыліся яшчэ ў розных гарадах, дык і кахаліся платанічна, і мне гэтага, і яму таксама было дастаткова.

Вялікае расчараванне сустрэла мяне, калі ў нас дайшло да сапраўднага фізічнага збліжэння. Праўда, неяк вельмі хутка я зацяжарыла і, пакуль тое ды сёе, дык муж мяне апчаджаў. Калі ж у нас нарадзілася дачушка, а я крыху акрыяла і адчула сябе жанчынай, высветлілася, што мы — зусім не пара. Ну, проста не былі мы дапасаваныя адно да другога, не падыходзілі сексуальна, бо пэўныя рэчы ў майго мужа былі надта мізэрныя. Два гады ўсё яшчэ неяк цягнулася, хаця я не адчувала ніякай сатысфакцыі з палавых зносін. А пасля неяк раптоўна мы развяліся. Відаць, мой муж таксама не адчуваў задавальнення, бо бачыў, што я была пры ім, як мярцвяк.

Толькі праз некалькі гадоў я сустрэла чалавека, дзякуючы якому я сапраўды адчула сябе жанчынай. Ён разбудзіў ува мне ўсё найлепшае, што было ў маёй жаночай псіхіцы. Пры ім я адчуваю сябе шчаслівай да сёння. Трэба прама сказаць, што знайшла я чалавека, які мне падыходзіў.

А цяпер вось падобная гісторыя здарылася з маёй дачкой. Падобная, ды не зусім. Яна таксама маладзенькая выйшла замуж за хлопца, якога пакахала ўсёй душой. І пражыла ўжо з ім цэлы год. Сэрцайка, але які гэта быў год? Не год, а мука! Кожныя зносіны ў яе з мужам канчаюцца амаль трагедыяй. Яна крывавіць, амаль не можа хадзіць, ідзе да лекара, які дае ёй уколы. Пры зносінах не адчувае ніякай прыемнасці, а толькі боль. І ўсё гэта зноў жа па прычыне недапасавання (у яе мужа размеры занадта вялікія). Адным словам, ізноў лёс сям'і вісіць на валаску. Я нават не ведаю, што параіць сваёй дачцэ, але яна мне ўжо гаварыла пра тое, што думае са сваім мужам разводзіцца. А наогул гэта ж такі добры і вартасны хлапец.

І цяпер мне здаецца, што я ў свой час зрабіла памылку, не жыўшы з мужам перад шлюбам. І дачку сваю добраму не навучыла, выхоўваючы яе ў такім духу, што, маўляў, спаць з мужам толькі пасля шлюбу... Цяпер жа ўсё адбываецца хутчэй.

Анна

Анна! Ты правільна выхавала дачку, гаворачы, што з мужам спаць толькі пасля шлюбу. Ясная справа, што калі робіць гэта да шлюбу, то тады спаць з хлопцам. Напэўна ты выхавала сваю дачушку старамодна, але ў вашым выпадку — тваім і дачкі — практыка даказала, што цяперашні час унёс у сексуальнае жыццё мужа і жонкі карысныя змены. Моладзь пачынае хутчэй даспяваць, мае шырокі доступ да антыканцэпцыйных сродкаў, дык вось і пачынаюць яны „жыць па-даросламу" надта рана. На жаль, часта гэта канчаецца няшлюбным дзіцём або няшчаслівай сям'ёю (найчасцей, калі хлопец справы сексу не трактаваў сур'ёзна). Але, аднак жа, калі двое маладых кахаюць адзін другога, дык добра ўсё ж ведаць, ці будзе ім добра ў пасцелі. Думаю, што гэтыя справы прынамсі ў 90 працэнтах вырашаюць аб згодзе сям'і.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астрон! Зноў паспрабуй разгадаць крыху сноў. Ужо тры разы сніўся мне блакітны колер.

1. Бачу Жэню Мароз у блакітным паліто з ламінату.
2. Бачу Уладзіміра Зубра ў блакітным касцюме.
3. Заходжу з сястрой Валяй у дом Яна Корча з Тафілаўцаў. Ідзем па сходах усё вышэй і вышэй. Ніна Корч кажа: „Магу пачаставаць макаронамі з малаком". Раптам мая сястра знікла. Прапала, як бы яе зусім там не было. Я адна ўваходжу ў пакой. Я там пра ежу зусім не думала. Захаплялася старанай падборкай колераў. Усё, што там было, мела колер блакітны і яго адценні. Дачка Ніны Аня паказалася мне такою вялікай паняй, што і ў цэлым свеце цяжка знайсці такую. Сядзела на мяккім крэсле, а каля яе яшчэ другая маладая дзяўчына. Я бліжка да іх не падыходзіла. Села сама ў гэтым пакоі на цвёрдым табурэце. Раптам бачу: хутка туды ўваходзіць Ян Рыбак, сын Мікалая і Ніны, але не тымі дзвярыма, што я ўваходзіла. Прачнулася (як прысніцца блакітны колер — добра сябе адчуваю).
4. Якімсьці спосабам хаджу ў бальніцы ў Гайнаўцы як нейкі візітатар. Усё тут ведаю, як каго лечаць і хто ад чаго паміраe. Раптам пад'язджае МПК. Хтосьці кліча: „Медсястра Оля Петручук!" Але гэты хтосьці быў упэўнены, што гэта я Оля Петручук. Упусціў мяне, а я — не.

Марыя Пень

Марыя! Усе пералічаныя табою сны добрыя. Табе ўвесь час то сніліся людзі ў блакітным паліто, ці ў блакітным касцюме, то ў хаце знаёмых ты бачыла ўсё ў блакітных колерах. Блакітны колер заўзвычай абазначае згоду і спакой, а што за гэтым ідзе, і поспех у розных справах. Твой апошні сон, у якім ты апісваеш, што ходзіш у гайнаўскую бальніцу ў якасці нейкага візітатара, а некаторыя бяруць цябе нават за медсястру, таксама някепскі. Якраз сніць бальніцу — значыць, чалавека чакае нейкі спакой і задавальненне, чаго ад усёй душы жадае табе ў новым годзе рэдакцыя і

Астрон

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

РЫБНЫ СУП (аўкштоцкі)

На 50 дэкаў сушанай рачной рыбы трэба ўзяць 5-6 сушаных баравікоў, 4 бурачкі, 1 морквіну, 2 цыбуліны, 1 пятрушку з зелянінай, 3 яйкі, 1 шклянку бурачанага квасу або сок з аднаго лімона, паўшклянкі піва, 10 дэкаў чорнага хлеба, 1 лыжку мукі, 1/4 лыжачкі змеленай папрыкі, укроп, соль.

Бурачкі дакладна памыць, абварыць у малой колькасці вады. Абабраць і нарэзаць тонкай саломкай. Памыўшы і абабраўшы, нарэзаць таксама морквку і пятрушку. Нарэзаную гародніну варыць у 1/2 літра вады, пакуль не стане мяккая. Атрыманы даволі густы адвар, зняўшы з агню, заквасіць бурачаным квасам або лімонным сокам.

Грыбы дакладна памыць і варыць у 1/2 літра вады разам з адной цыбулінай. Зваранія грыбы дробна пасячы і палажыць назад у адвар, дадаючы адначасова 25 дэкаў (палавіну) сушанай рыбы. Варыць, пакуль рыба не стане мяккая.

У адной каструльцы перамяшаць грыбны і гародніны адвары і пасаліць па смаку.

Чорны хлеб намачыць у піве. Другую частку рыбы разам з адной цыбулінай прапусціць праз мясарубку, пасаліць, дадаць перац і перамяшаць з намочаным у піве чорным хлебам, дадаючы адно сырое яйка. З атрыманай масы рабіць „пальчыкі" (1,5 см х 8 см). Мачаць іх у муку і абсмажваць на тлушчы.

Падаючы суп на стол, дадаць у кожную талерку па палавінцы крутога яйка, пасыпаць укропам. Рыбныя „пальчыкі" падаваць на асобнай талерцы.

Напамінаем, што бурачаны квас робіцца наступным чынам: на 1/2 кг буракоў бяруць тры літры вады, 10 дэкаў чорнага хлеба. Памытыя буракі зварыць, абабраць, нарэзаць ці сцерці на бурачанай тарцы, заліць кіпенем і трымаць у цяпле (пад пледам або ў нагрэтай духоўцы) каля паўгадзіны. Астудзіць. У адвар палажыць кавалак чорнага хлеба, загорнуты ў чыстую марлю, і паставіць у цёплае месца на 1-2 сутак, каб квас укіс. Тады хлеб выняць.

Гаспадыня

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Спяваюць дзяўчаткі з Нараўкі і Забалотчыны. Фота Янкі Целушэцкага.

Васіль Хомчанка

Цвітуць елкі, ды яшчэ белымі кветкамі? Скажаце — не? А я такую елку бачыў у дзяцінстве.

Было гэта вельмі даўно. Я жыў у маленькім гарадку — іх тады называлі мястэчкамі. Надыходзіў Новы год. Елкі ў нас не прадаваліся, як у вялікіх гарадах. Кожны здабываў яе сабе сам.

Узяў і я сякеру і падаўся ў лес.

Выбраў сабе елачку і пачаў разграбаць валёнкамі пад ёю снег. Елачка была прысадзістая, стройная, купчастая. Я прыўзняў угору ніжнія галінкі, замахнуўся сякерай — і ўстрымаўся, не секануў. Мне здалося, што елачка ад страху не то ўсхліпнула, не то рыпнула. Елачка хацела жыць...

З самых малых год я шкадаваў усё жывое: птушак, звяроў, дрэвы, траву. Ніколі без патрэбы не ламаў голле, не рваў кветак проста так, як некаторыя: сарве, панюхае і кіне.

Але гэту елачку, хоць шкадаваў, а ўсё ж ссек. Ударыў сякерай па камлі, дрэўца пачало хіліцца, чапляцца лапкамі за сваіх сясцёр-елачак. Яшчэ раз секануў, яна калыхнула вяршынькай, храбуснула валокнамі і замёрла на снезе.

Елачцы абрадаваліся сястра і брацікі. Мы паставілі яе ў крыжавіну, упрыгожылі цацкамі і выразанкамі з каляровых папер. Прыгожая атрымалася ёлка. Каля яе мы скакалі, спявалі песенькі, вадзілі карагод, гулялі ў Дзеда Мароза і Снягурачку. І я гуляў і быў рады, што выбраў у лесе такую цудоўную елачку.

Назаўтра, ужо на Новы год, да мяне завітаў мой сябар Славік, які жыў на другім канцы гарадка. Я адразу ж пачаў хваліцца сваёй ёлкай.

Славік абыякава сказаў:

— Звычайная ёлка. Дні праз два ты яе выкінеш на сметнік.

Ён паглядзеў на мяне так, што я зразумеў: Славік зараз паведаміць мне нешта асаблівае.

І ён сказаў:

— На нашай вуліцы ёсць навагодняя ёлка... з белымі кветкамі.

— Ты што, якія на ёлцы кветкі?

— Такая ёлка ў Івана Сяргеевіча. Хочаш пабачыць яе?

Іван Сяргеевіч — наш мястэчковы доктар. У яго на дзіва багаты сад з рознымі рэдкімі раслінамі.

Мы пайшлі да Івана Сяргеевіча. Дарогай да нас далучылася цэлая група дзяцей, бо ўжо многія пачулі пра незвычайную ёлку.

У дом доктара Славік зайшоў спачатку адзін, каб спытаць дазволу прывесці сяброў. Праз некалькі хвілін паклікаў і нас.

Я пераступіў парог першы і ад здзіўлення застыў на месцы. Каля акна ў кадушцы... цвіла вішня. Уся яна была ў белай квецені, быццам у маі, калі ўсё цвіце. Маленькія свечачкі, якія запаліў доктар на вішні, асвяцілі яе зіхатлівым жоўтым святлом. Мы і пах вішні адчулі — тонкі, ледзь улоўны. „Як малаком аблітыя, стаяць сады вішнёвыя...“ — міжволі прыйшло на памяць.

Усе маўчалі, уражаны такім дзівам. Так ціха было ў доме, што мы нават чулі патрэскванне свечак.

— Падабаецца? — спытаў Іван Сяргеевіч. Ён быў вельмі задаволены, што яго навагодняя „ёлка“ так нас уразіла. Зняў з вішні цукеркі і пачаставаў нас. А потым павесіў новыя, для іншых дзяцей, якія, вядома ж, прыйдуць таксама падзівіцца на гэтую „ёлку“.

— Як жа яна зацвіла? — спыталі мы.

Іван Сяргеевіч спачатку расказаў нам вось што:

— Калісьці нашы продкі — славяне — вельмі любілі вішні. У іх быў нават бог вішань — Кернiс. І было ў іх так заведзена: вішні вырошчваліся ў кадушках, а зімою, пад Новы год, прымушалі іх цвісці. За акном сумёты да стрэх, завіруха гудзе, а на покуці вішня ў квецені, аздобленая стужкамі ды свечкамі. Прыгожа і святочна. І так сустракалі Новы год.

А потым хтосьці палічыў (нейкі, відаць, гультаяваты чалавек), што вельмі клапатліва — вырошчваць, а потым сустракаць Новы год з такімі вішнямі, і замяніў іх елкай. Пайшоў у лес, ссек, прынёс і паставіў. Проста і лёгка.

— А як жа вішню прымусіць

(Працяг на стар. 10)

Вершы Віктара Шведа

ЦІ МАМУСЮ ПРЫНЁС БУСЕЛ?

— Сказала ты мне, мама, —
Азвалася дачуся, —
Што вось цябе таксама
Прынёс у дзюбе бусел.

Ды як паверыць маю
У дзеянне такое,
Калі ты, дарагая,
Прыйшла на свет зімою?

ГАРМОНІК

Добры тата сягоння
Купіў Ваню гармонік,
І запальчыва Ваня
Прыступіў да ігрння.
Браў гармонік у рукі —
Ды пайшла ў лес навука!
Нервавацца стаў тата,
Двоек вельмі багата.
— Як іграеш няспынна,
А не ў вольнай хвіліне,
Я гармонік твой скора
Адвязу зноў у горад!

ТЫ СКАЖЫ МНЕ, ЛЮБА, КОЛЬКІ ПАСТЫ Ў ТУБЕ?

Задае пытанні часта
Брат малой сястрыцы Любе:
— Ты скажы мне, зубной пасты
Колькі ёсць у адной тубе?

— Я не ведаю, Сярожка, —
Адказала сястра шчыра.
— Дык вось ад вакна да ложка
Будзе метраў мо з чатыры.

АКВАРЫУМ

Купіў тата Сярожу акварыум.
Заглядаецца коцік у шыбку
Ды жыве ён адзінаю мараю,
Каб злавіць хоць маленькую
рыбку

Дакрануўся вады сваёй лапкаю,
А вады коцік вельмі баіцца,
Ды вада паказалася зябкаю,
У вадзе можна нат утапіцца.

ШЧЫРАЯ РАЗМОВА

— Ты ўжо, сынок, у нас падрос,
І думка спее ўжо твая.
Хачу каб ведаў: Дзед Мароз
У новы год — быў гэта я.

— Мне гэта смешнае да слёз,
У чым так многа пекнаты.
Той бусел, што мяне прынёс,
Гэта таксама, татка, ты.

НЯХАЙ У ХАЦЕ ПАДРАСЦЕ МОЙ БРАЦІК

— Бяды з табой у нас багата,
Нядобры вельмі ты, мой сынку,
Як не палюбіш свайго брата
Дык прадамо яго на рынку.

— Ты не спяшы, матуля,
з гэтым,
Няхай пабудзе ў нашай хаце.
У нас ён падрасце за лета,,
Напэўна, больш тады заплацяць.

МАЛЫ РАЗУМНІК

Пытае раптам мама
Маленькага Рыгора:
— Чаму, сынок, часамі
З самім сабой гаворыш?

Адказ матуля чуе
Ад быццам бы няўмекі:
— Паразмаўляць люблю я
З разумным чалавекам.

Вандроўкі па роднай зямлі

(Заканчэнне)

ВАНДРАВАННЕ ПРАДАЎЖАЕЦЦА

Пры ўездзе ў Стрыкі стаіць каплічка з 1911 г., якую стрыкаўцы называюць святым Янам. Калісьці на тым месцы стаяла драўляная фігура св. Іаана Хрысціцеля, велічынёю ў рост чалавека. Пэўна паходзіла яна з часоў уніі. Сярод жыхароў Стрыкоў жыве памяць аб здарэнні, звязаным з фігурай св. Іаана.

Аднойчы з Бельска ў Стрыкі ехаў царскі прыстаў, каб сцягнуць з жыхароў падаткі. Не даехаў, аднак, ён спакойна ў сяло. Іаан перапужаў яго коней. Якраз насупраць фігуры яны панеслі прыстава. Ён, ледзь выратаваўшыся, потым строга загадаў фігуру св. Іаана скінуць з пастумента і закапаць на месцы, якое вяскоўцы называлі „шчурэўскія могілкі". Здарэнне гэта мела месца ў палове XIX ст. і было яно, можна сказаць, адным з апошніх актаў расправы царскага ўраду над праявамі уніяцтва на Беласточчыне.

Фігуру ніколі не адкапалі. А на „шчурэўскіх могілках" ад тае пары ноччу паказваецца з'ява ў белым. Той мае шчасце яе ўбачыць, хто моцна верыць у яе існаванне...

Назва „шчурэўскія могілкі" паходзіць ад прозвішча гаспадара Шчурэўскага, за пляцам якога тыя могілкі былі. Гісторыя „шчурэўскіх могілак" сягае далёка ў глыб мінулага. Ужо толькі некалькі намагільных камянёў выглядае з-пад зямлі, і толькі на адным з іх відаць яшчэ досыць выразна высечаны крыж.

Традыцыя такіх крыжоў сягае перыяду Кіеўскай Русі. Ці ўжо гэтым могілкам 800, а мо больш гадоў? Гэтае пытанне хвалюе. І што яшчэ больш хвалюе? У якую пару не зайсці на „шчурэўскія могілкі", заўсёды над тым каменем ляжаць свежыя кветкі і галінкі яліны, а ўначы часам можна ўбачыць, як з могілак праблісквае невялікі агеньчык.

Але вернемся да каплічкі. Была яна пабудавана ў 1911 г. стрыкоўскай моладдзю. Галоўным ініцыятарам пабудовы быў Ануфрый Шымковіч. Сын Ануфрыя, Іван, і сёння жыве ў Стрыках. Ён таленавіты мастак-жывапісец. Не адну царкву на Беласточчыне ўпрыгожваюць яго іконы і малюнкі. Іван Шымковіч малюе таксама краявіды, партрэты і робіць копіі карцін вядомых мастакоў. Ён — самавук, таму яго мастацтва простае, як душа нашага чалавека, а разам з гэтым па-свойму дасканалае.

Стрыкі з іх людзьмі і гісторыяй — вельмі цікавае сяло. Таму, каб бліжэй іх спазнаць, трэба сюды прыбыць не адзін раз. А цяпер, што ж, пара ўжо далей падавацца.

...Зямліца наша родная, ты нас

(Працяг на стар. 7)

Свойскія малюнкі

Хата ў Цялушках. Мал. У. Петрука.

ВЯСКОВЫЯ САМАЎПРАВЫ

У гміне Орля 25 салэцтваў. Некаторыя з іх малаактыўныя. Яны ў асноўным патрабуюць усяго ад гміны. Самі не выказваюць ніякай ініцыятывы. Надта важнай справай на вёсцы з'яўляецца выкарыстоўванне ўласнага грашовага фонду, а ў многіх жа вёсках гэтыя грошы не выкарыстоўваюцца, значыць, не прыносяць ніякай карысці. Нядобрая гэта з'ява, калі солтыс толькі паўтарае: „гміна не зрабіла, гміна не дала", а не праяўляе ніякай уласнай ініцыятывы. Значыць, што не трапна выбіраліся вясковыя самаўправы. Вось прыклад: большасць вясковых самаўправаў не выканала планаваных рамонтаў дарог, святліц, не купіла машын, не праклала тратуараў. У сувязі з гэтым на канец 1988 г. на іх рахунку ва ўсёй Арлянскай гміне асталіся нявыкарыстаныя некалькі мільёнаў злотых. Гэта „замарожаны капітал", які, калі б быў пушчаны ў рух, прынёс бы гміне новыя дарогі, святліцы і т.п.

Ёсць пастановы Гміннага камітэта партыі, каб вёскі супольна рэалізавалі інвестыцыі і выкарыстоўвалі супольныя фонды. У выпадку Арлянскай гміны можа гэта быць дарога паміж Дыдулямі і Круглым, з якой маглі б карыстацца жыхары Дыдулёў, Круглага, Москаўцаў, Вулькі-Выганоўскай, Паўлінава і Чэхаў-Забалотных. На конце толькі гэтых вёсак знаходзіцца звыш 1 мільёна зл.

Вясною бягучага года запланавана пусціць аўтобус, які б ездзіў па трасе Бельск — Пашкоўшчына — Дыдулі — Круглае — Паўлінава — Чэхі-Забалотныя — Москаўцы — Вулька Выганоўская — Грыгораўцы — Маліннікі — Шэрні — Кашалі — Орля — Бельск. Хачу сказаць, што дагэтуль жыхары гэтых вёсак не мелі непасрэднага спалучэння з Орляй праз Бельск. Верым, што дырэкцыя ПКС у Бельску, нягледзячы на цяжкасці, адкрые гэтую аўтобусную лінію, яе вельмі чакаюць жыхары спомненых вёсак.

На пленуме Гміннага камітэта ПАРП стаяла таксама прапанова, каб вясковыя самаўправы ў грамадскім пачыне выканалі плугі для адгортвання снегу на сваіх дарогах. Ведаючы, як цяжка бывае зімою, гэтая думка варта падтрымкі. У пастановах пленума гаварылася таксама, каб вясковыя самаўправы адкрывалі новыя паслуговыя пункты, кіёскі і гэтак далей. Можна, напрыклад, ачысціць існуючыя сажалкі і закладаць гадоўлю рыб. Заданні, якія могуць выканаць вясковыя самаўправы, вельмі вялікія і самі вёскі могуць зрабіць для сябе вельмі многа.

Да перадавых вясковых самаўправаў у гміне Орля належаць: Орля, Рудуты, Крывяцічы, Кашалі. Гэтыя вёскі рацыянальна выкарысталі свае фонды для дабра ўсіх жыхароў.

Ян Кубаеўскі

Жадаю ладу ў жыцці, а ў працы — плёну

(Працяг са стар. 1)

Значным дасягненнем арганізатараў канферэнцыі я хацеў бы палічыць тое, што ў ёй удзельнічала моладзь. А гэта значыць, што ў сучаснага, вельмі заслужанага актыву БГКТ і ў „белавежцаў" расце змена, зацікаўленая справамі развіцця беларускай культуры. Гэта дае падставу глядзець у будучыню з аптымізмам.

— Што Вы, як гісторык літаратуры і проста як чытач думаеце аб літаратурным беларускім руху ў Польшчы?

— У сваім дакладзе на канферэнцыі я ўжо сказаў, што сапраўдная навуковая гісторыя беларускай літаратуры не зможа не ўлічваць здзяйсненняў аб'яднання „Белавежа". І справа тут нават не ў колькасці падрыхтаваных і выдадзеных кніг — хоць тут лічбы ўражваюць (асабліва калі не забываць пра вашы ўмовы і магчымасці), — а ў разнастайнасці творчых манер пісьменнікаў (паэтаў, празаікаў, публіцыстаў).

Уся дзейнасць БГКТ і літаратурнага аб'яднання „Белавежа" дае падставу для аптымістычных разважанняў. Пасля другой сусветнай вайны на невялікім ускрайку зямлі на Беласточчыне зусім самастойна, без якой бы там ні было падтрымкі, зарадзіўся і набраў сілы шырокі культурна-грамадска-мастацкі рух. У гісторыі беларускай культуры пакіне трывалы след і „Ніва", і мастацкія ды і навуковыя публікацыі прадстаўнікоў Беласточчыны.

„Белавежцы" здзяйсняюць тое, чаго не маглі зрабіць нашы продкі. Ці многа мы сёння ведаем, як на Беласточчыне жылі людзі 100, 200, 300 гадоў таму назад? У наш час у лёсе народа адбываюцца карэнныя, рэвалюцыйныя змены, старая вёска знікае з гістарычнай сцэны. І толькі творчасць пісьменнікаў дае магчымасць зберагчы тое, што нам уяўляецца нечым звычайным, будзённым, можа нават і недастаткова цікавым, але што для нашчадкаў будзе незвычайным адкрыццём і сапраўдным багаццем.

Энтузіязм „белавежцаў" — гэта школа патрыятычнага выхавання і для нас. „Ніва" і „белавежцы" маюць магчымасць у нечым нас апярэджваць. Вы, напрыклад, без усякіх перашкод пісалі пра Алеся Гаруна тады, калі мы яшчэ вымушаны былі лічыцца з воляй некампетэнтных чыноўнікаў.

Не ведаю, ці гэта ўражанні гісторыка літаратуры ці звычайнага чытача. Але любы літаратар перш за ўсё павінен быць чытачом.

— Наколькі мне вядома, Вы збіраліся пісаць нешта больш грунтоўнае аб „белавежцах". Якія перспектывы ў гэтай ідэі?

— Такія намеры і жаданне былі ў мяне. Пра гэта я гаварыў у колішнім інтэрв'ю. Але ў той час, калі маё выказванне публікавалася, я ляжаў у бальніцы. Больш года я не толькі пісаць, але і чытаць нічога не мог. Працяглая хвароба перакрэсліла многія мае планы. Шмат ад чаго давялося мне адмовіцца. Але не ўсё я закінуў. Я працягваў займацца спадчынай Алеся Гаруна і некаторымі іншымі пытаннямі (пасля таго, як ужо нешта даў рады рабіць).

Уладзімір Казбярук у Кракаве. (24.09.1988 г.)

Не забыў я і пра „Белавежу". У зборніку „Беларуская дзіцячая кніга" (Мінск, 1986 г.) я

Piątek 27 I — 8.05 Fiz. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 — DT — Dodatek gosp. 9.40 „Żona dla Natolki" (2) — film fab. prod. radz. 10.45 Domator. 12.00 J. pol. kl. VIII. 12.50 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I. Prod. zwierz. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Intersygnał. 16.25 Dla młodych widzów: Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Reportaż filmowy. 18.10 Skarbiec. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Hair" — film fab. prod. USA. 22.10 Czas — mag. publ. 22.45 Szkoła mistrzów — Andrzej Wajda. 23.00 DT — Echa dnia. 23.15 Superwizja.

Sobota 28 I — 7.00 TTR — s. I Chem. 7.30 TTR — s. I Biol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Drops" — pr. dla dzieci i młodzieży oraz „Fragglesi" — film ang. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Zdrowie — wojsk. mag. publ. 12.05 Tel. Koncert Życzeń. 12.35 „Telewizja Prowincja". 13.05 Tel. Teatr Prozy: I. Vyskocil — „Bracia Syjamscy". 14.00 „Pieprz i wanilia". 14.45 Pr. dnia. 14.50 „Irena do domu" — satyryczna komedia prod. pol. 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 „Flesz" — pr. muz.-inform. 17.15 Teleexpress. 17.30 Portrety — „Teatrum wiele tu może uczynić" — film dok. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Wielki Szu" — film fab. prod. pol. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tel. Przegląd Sportowy. 22.15 „Kanał 5". 23.00 DT — Wiad. 23.10 Kino sensacji: „Przełomy Missouri" — film fab. prod. USA.

Niedziela 29 I — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie" (15). 10.30 DT — Wiad. 10.35 Kraj za miastem. 11.15 „Najstarszy Testament" (2) „Genesis" — film. 11.55 Tel. Koncert Życzeń. 12.30 Marek Sierocki zaprasza. 13.05 Pr. dnia. 13.10 Teatr dla dzieci: Bajki pana Perrault „Kopciuszek". 13.50 Portrety: „Grande Educator — Ignacy Domeyko". 14.50 „Morze" — pr. publ. 15.10 „W kamiennym kręgu" — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Tylko Manhattan" (4) — serial prod. USA. 21.00 Sportowa niedziela. 21.50 Siedem dni na świecie. 22.00 Tel. film dok. — „Tajemnica piękna Japonii". 22.50 „Magdalena z Kossaków" (6). 23.10 DT — Wiadomości.

Poniedziałek 30 I — 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 14.30 TKR — Konserwacja pasz gospodarskich. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Pr. publ. 16.25 Echa stadionów. 17.15 Teleexpress. 17.30 Film dok. 17.50 „Przyjaciele wesołego diabła" — film prod. pol. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Telespotkania. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: P. Corneille — „Iluzja" 21.30 Spory — pr. publ. 22.00 Życie niesportowe — pr. rozr. 22.25 „Spóźnieni" cz. 1. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. niem. (13).

Wtorek 31 I — 8.25 Domator. 8.40 Dzień dobry przedszkolaku. 9.00 Teleferie w Pilsku. 9.35 „Tajemnica wygasłych wulkanów" — „Maar" — serial prod. nowozelandzkiej. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Dodatek gosp. 10.25 „Biała wizytówka" (5) — serial TP. 11.20 Domator. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 14.30 TKR — Rasy i typy świń. 15.25 „Kim być?" — pr. 15-latków. 15.55 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.00 „Gazeta Rolnicza". 16.20 „Tajemniczy pan Duvallier" (2) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Lex. 17.50 Przyjaciele wesołego diabła" (2). 18.15 „Józef Haydn — temat z wariacjami" — film dok. prod. CSRS. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Spóźnieni" cz. 2 — rep. 19.30 Dziennik. 20.05 „Biała wizytówka" (5) — serial TP. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Gwiazdy jazzu — Miles Davis cz. 1. 22.05 Sprawa dla reportera. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ang. (13).

Środa 1 II — 8.25 Domator. 8.40 Dzień dobry przedszkolaku. 9.00 Teleferie w Pilsku. 9.35 Kino Teleferii: „Tajemnica wygasłych wulkanów" (2). 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Spotkania na lotnisku" (1) — serial NRD. 11.15 Domator. 14.30 TKR — Ziemniaki w żywieniu świń. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.05 W świecie ciszy. 16.25 „Bang, bank" — pr. rozr. 16.45 Pr. rozr. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia (1). 17.50 „Przyjaciele wesołego diabła" (3). 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Spojrzenia (2). 19.30 Dziennik. 20.05 „Yestarday" — film fab. pol. 21.35 Klub Międzynarodowy. 22.05 Tel. Informator Wydawniczy. 22.25 Spojrzenia (3). 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ros. (14).

Czwartek 2 II — 8.25 Domator. 8.40 Dzień dobry przedszkolaku. 9.00 Teleferie w Pilsku. 9.35 Kino Teleferii: „Tajemnica wygasłych wulkanów" (3). 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Dempsey i Makepeace na tropie" (10) — serial ang. 11.00 Domator. 11.30 „Encyklopedia Zakopiańska" — „U Karpowicza". 11.40 Domator. 14.30 TKR — Zboża w żywieniu loch. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Studio Sport. 16.45 „Jaremianka" — film dok. 17.15 Teleexpress. 17.30 Patrol. 17.50 „Przyjaciele wesołego diabła" (4). 18.30 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Dempsey i Makepeace na tropie" (10) — serial ang. 21.00 Pegaz. 21.50 Anno Domini 88 — przegląd wydarzeń muzycznych. 22.35 „Spóźnieni" (3) — rep. 22.50 DT — Echa dnia. 23.10 J. franc. (14).

Bielsk Podl. Harry i Hendersonowie — USA 30—31 I. Mona Lisa — ang. Dwunasta zero, zero — pol. 1—4 II. Krótkie spięcie — USA — ang. 5.

Hajnówka Critters — USA 30—31 I. Protector — USA 1—4 II. Klątwa Doliny Węży — pol. 5.

Czeremcha Śmierć pięknych saren — czes. 4—5.

Michałowo Pod wulkanem — USA 31 I — 2 II. Misja — ang. 3—5 II.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**29**	**16**	**Здзіслава, Францішка**	**Дамаскіна, Леаніды**	**7.21-16.18**	**— 9.24**
панядзелак	30	17	Мацея, Мартыны	Антонія	7.20-16.20	1.06- 9.39
аўторак	31	18	Яна, Марцэліны	Кірылы, Афанасія	7.18-16.21	2.23-10.00
серада	1	19	Брыгіды, Ігнаца	Арсенія, Макара	7.17-16.23	3.41-10.30
чацвер	2	20	*ПДМ Грамнічнай*	Яўфімія, Рыммы	7.15-16.25	4.52-11.15
пятніца	3	21	Блажэя, Гіпаліта	Максіма, Яўгенія	7.13-16.27	5.51-12.20
субота	4	22	Андрэя, Веранікі	Цімафея, Ляонція	7.12-16.29	6.35-13.41

(Працяг са стар. 8)

Усе замоўклі, бо ведалі, што Нічыпар нікуды не выходзіў.

— То я табе дакажу! — і выцягнула Нінка з-пад кажушка шапку ды на стол. — А гэта што?

Усе глянулі і пабялелі. Зірнула Нінка і кроў з твару адыйшла. На стале ляжала шапка царкоўнага святара. Не прадаўжаліся ўжо вячоркі. Нікому не хацелася жартаваць. Паразыходзіліся па хатах. Прыйшла дамоў і Нінка ды расказала бацькам, што і як. Спалохаліся не на жарты.

Прайшла ноч, мінула другая, аж на трэцюю ў самую поўнач стукае нехта ў дзверы. Выходзіць бацька ў сені і чуе з-за дзвярэй голас:

— Аддай маю галаву!

Выкінуў ён праз прыадчыненыя дзверы шапку, але тая зноў у хаце апынулася.

— Хай той аддасць, хто забраў.

На другі дзень прабавала выкідаць маці, але зноў тое самае. Пайшлі да бацюшкі. Расказалі, што і як, і той параіў ім, што калі ноччу пастукае ў дзверы, хай Нінка паложыць на галаву макотру, возьме ў правую руку запаленую грамнічную свечку, а ў левую — шапку і праз ледзь адчыненыя дзверы хутка яе выкіне. Калі пачуўся стукат, Нінка так і зрабіла. Толькі паспела выкінуць церaз прыадчыненыя дзверы шапку, як нехта не хопіць яе за галаву. Цэлае шчасце, што была на ёй макотра, а то адарваў бы.

— Тваё шчасце! Перахітрыла! — крыкнуў толькі.

Але Нінцы гэта не дапамагло. Так перапалохалася, што неўзабаве памерла.

І пачалі гаварыць: — Заклад не йдзе ў лад.

Міхась Шаховіч

РАЗВІТАННЕ З СЯБРАМ

У снежні мінулага года ў Энергетычным раёне ў Бельску-Падляшскім адбылося развітанне са шматгадовым працаўніком энергетыкі Браніславам Лянге. Сваю працу пачаў ён у 1951 годзе на энергетычным пасту ў Кляшчэлях, як толькі кончылі электрыфікацыю гэтай мясцовасці. Пачаткі былі цяжкія. Трэба было даехаць да жыхароў санямі, цягнікам ці веласіпедам. Цяпер нашыя працаўнікі здаўна ездзяць службовым аўтамабілем. Праца таксама была розная і ў цяжкіх атмасферных умовах. Былі і дні стыхійных бедстваў, падчас якіх было шмат паломаных стаўбоў. — Было і добрае, і дрэннае на працягу 37 гадоў, — успамінае Браніслаў Лянге, — а ўсё прайшло, як адзін год.

За сумленную і самааддану працу Браніславу Лянге ў 1984 г. уручана Медаль 40-годдзя ПНР, а ў 1988 г. атрымаў ён адзнаку „Заслужаны працаўнік цэнтральнай энергетычнай акругі". Мы — сябры і сяброўкі — уручылі яму кветкі і радыёпрыёмнік. На заканчэнне сустрэчы наш дарагі сябра Браніслаў абяцаў нас наведваць.

Ж. М.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-77871.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

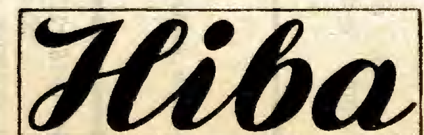
2153.	Сяргей Юзючук (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2154.	Галіна Юзючук (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2155.	Юры Бяляўскі (Гайнаўка)	— 800 зл.
2156.	Ян Врублеўскі (Пілікі)	— 1000 зл.
2157.	Люба Гаўрылюк (Беласток)	— 5000 зл.
2158.	Кааперат. інвалідаў „Прагрэс" у Гайнаўцы	— 80000 зл.
2159.	Вольга Фірсовіч (Беласток)	— 5000 зл.
2160.	Андрэй Волчак (Ляска)	— 2000 зл.
2161.	Андрэй Лукша (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2162.	Васіль Сапяжынскі (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2163.	Міхась Байко (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2164.	Мікалай Нікалаюк (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2165.	Юры Рута (Рудуты)	— 500 зл.
2166.	Анна Корч (Тафілаўцы)	— 500 зл.
2167.	Віталі Цярпіцкі (ЗША)	— 100000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Аб гарадскім бацькоўскім камітэце беларускамоўных класаў Мінска ● Беласточчына без беларусаў? — пытаюцца дзеячы БГКТ, чытаючы праект праграмы развіцця культуры ● Літаратурная старонка ● Аб турнэ „Думкі" па Беласточчыне ● Яўгенія Мартынюк — карэспандэнт і паэт ● Барацьба з алкагалізмам у Нараўчанскай гміне ● Царква ў Кажанах ● Гутаркі аб мове ● Парады — не толькі сардэчныя ● „Зорка" ● Песня „Плешчацца ў сэрцы Дзвіна" ● Гумар.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 19
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul. Wesołowskiego 1.
Druk. Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł. półr 520 zł rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
 — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
 — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
 — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
 — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr poczt 12, konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego, oraz cały rok następny:
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 69/89. Nakład 6500. T-5.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

БЕЛАЯ ЛІЛЕЯ

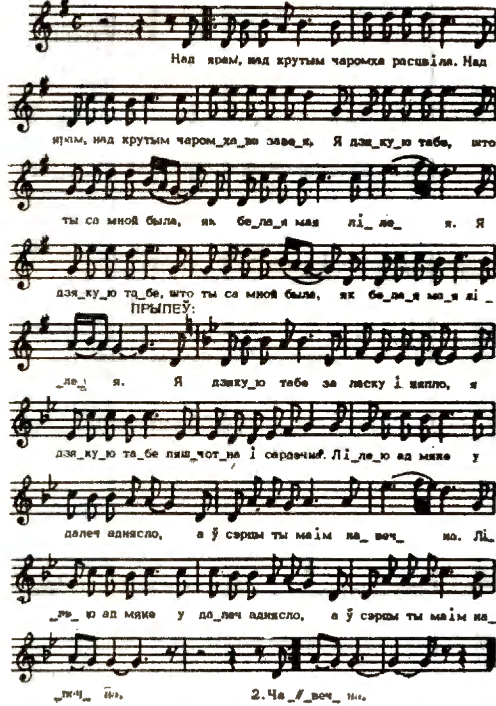
Словы А. Грачанікава
Муз. Ул. Будніка

Над ярам, над крутым
Чаромха расцвіла.
Над ярам, над крутым
Чаромхава завея.
Я дзякую табе,
Што ты са мной была,
Як белая мая лілея.

ПРЫПЕЎ:
Я дзякую табе за ласку і цяпло,
Я дзякую табе пяшчотна і сардэчна.
Лілею ад мяне у далеч аднясло,
А ў сэрцы ты маім навечна.

Чаромха адцвіла —
Лілея расцвіла,
Схіліліся ў журбе
Пялёсткі над вадой,
Каб ведаць ты магла,
Каб зразумець магла,
Як я хачу зноў быць з табой.
ПРЫПЕЎ.

І не шкадую я,
Што недзе яр круты.
Там сонечнай вясной
Чаромхава завея.
І не забуду я,
Што недзе ёсць і ты,
Як белая мая лілея.
ПРЫПЕЎ.

НІЎКА

Пацыент: У чым справа, доктар, не куру ўжо год часу, а мала лепш сябе адчуваю?

Лекар: Гэта фабрычны дым ушчэрб здароўю прыносіць. Мы дыхаем паветрам, зблжаным да папяроснага дыму.

У СВЕЦЕ МУДРЫХ ДУМАК

Маладосць шчаслівая тым, што ў яе ёсць будучыня.
Мікалай Гоголь (1809-1852), пісьменнік.

*

Калі можаш, ідзі наперадзе веку, калі не можаш, ідзі разам з векам, але ніколі не будзь ззаду веку.
Валеры Брусаў (1873-1924), паэт.

*

— У чым справа? Чаму ты такі расчараваны?
— Напісаў бацьку, каб ён прыслаў грошы на набыццё некаторых кніг.
— Ну, дык што?
— Ён прыслаў мне кніжкі!

Звяртай на сябе ўвагу, не толькі праходзячы міма люстра.

ЗАГУЛЯЛА КОЗАЧКА

У цётухны Соні была козачка шэрая. Цётухну козачка вельмі любіла, за ёю хадзіла, быццам верны сабачка. Соня таксама казой даражыла, паіла яе, малачко папівала і сыры рабіла.

Калі бляяла, цётухна Соня разумела яе размову, ваду ёй давала, на траўку вадзіла. Калі кудысь Соня адыходзіла, у хлявок козачку загапяла, таму што яна ёй спадарожнічала б. І так плыло жыццё. Але наступіў той дзень, калі козачка стала неспакойнай, дакучлівай, бляючай, быццам прыхварэўшай. Інстынктам жаночым Соня адчула, чаго козачцы хочацца.

— Значыць, загуляла яна, з козлікам спаткацца ёй трэба, — тлумачыла сама сабе гаспадыня.

І пайшла цётухна козліка шукаць, а за ёю, дробна перабіраючы ножкамі, козачка плялася. Знайшла Соня козліка на ўскраіне сяла, увязанага на пашы. Быў ён сярэдніх казліных размераў, але велізарныя рогі і вялікая барада яго неяк павялічвалі значна.

Козачка забляяла і козлік адазваўся. Соня думала, што козачка адразу пойдзе да кавалера, але не, козачка не адыходзіла ад гаспадыні, быццам пераляквалася. Соня стала цапіхаць яе ў напрамку казла, але яна была пакалінаму ўпартая. Шаматаніна працягвалася. А тым часам разахвоціўся рагаты, пачаў бляяць страшэнна, стаў нагамі дзерці зямлю, тузацца, падскокваць. І ўрэшце вяроўка парвалася, а рагата-барадаты, рассапеўшыся, пусціўся ў напрамку козачкі і Соні. Пераляклася жанчына яго грознага выгляду і стала ўцякаць ад козачкі, а тая, замест чакаць спаткання з кавалерам, стала гнаць гаспадыню. І тут няўдача. Соня спатыкнулася і ўпала. На яе наскочыла козачка, а на козачку казёл. Карціна нязвыклая, па-свойму смешная, а для Соні страшная, бо адчула яна моцна на сваім целе казліныя капыты. Соня хутка сарвалася на ногі, стала бегчы да будынкаў, а за ёю козачка, а за козачкай казёл. Найбліжэй была смеццевая будка з брамкай без зашчапкі, і яна туды схавалася. Козачка бегала навокал будкі, станавілася на яе сценкі пярэднімі нагамі, а на яе наскакваў казёл барадаты. І калі скочыла козачка на брамку, а яе акірнучы казёл, брамка пад іх напорам адчынілася і козачка з казлом апынуліся ў смяццярні, разам з Соняй.

— Што рабіць, што чыніць? — думала Соня. І раптам выскачыла яна з будкі і стала трымаць брамку, каб не адкрывалася. Козачка перастала бляяць. Соня глядзела на ўсё гэта, аж млеўка ёй стала. Потым адкіліла брамку і адыйшла ад будкі далекавата. Праз нейкі час прыбегла да яе козачка, і адправіліся яны дамоў.

Міхась Сваяк

ЯБЛЫК РАЗЛАДУ

Багіні спрачаюцца аб прыгожасці.
— Парыс, каму ты аддасі яблык?
Гера прапануе яму ўладу, Афіна — славу, Афрадыта — самую прыгожую жанчыну.
Марудзіць Парыс: ён любіць і ўладу, і славу, і жанчын.
...Але больш за ўсё Парыс любіць яблыкі.

*

Пан: Я вас прасіў прынесці бутэльку віна і кубак вады.
Слуга: Вада, паночку, ужо ў віно наліта.

*

— Афіцыянт! Па-мойму, у вас порцыі сталі меншыя, чым раней.
— О, гэта аптычны падман. Залу рэстарана крыху пашырылі, таму порцыі здаюцца меншымі.

*

Настаўнік:
— У гарачыню прадметы расшыраюцца, а ў халодную пагоду звужваюцца. Хто прывядзе прыклад?
Вучань:
— Канікулы.

— Ты чаму хуліганіш?!
— А я не ўсе б'ю, я толькі тых, што ўдзень гараць.

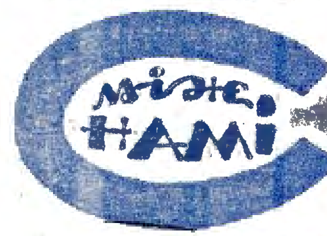

— Мо сакратарка патрэбна?

— А то смешна! Звоніць якраз мой муж і гаворыць, што ён у цябе.

Дзіўная справа: купіць здароўя нельга, а расплачваешся ім пастаянна.

Юнацтва пачынаеш цаніць, калі яно адыходзіць страсці — таксама.